

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2008

Jiří Vrtílka

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Domácí násilí a osobnost agresora

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Alena Plšková

Vypracoval:
Jiří Vrtílka

Brno 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Domácí násilí a osobnost agresora“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Blansko, 15. března 2008

.....

Jiří Vrtílka

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Aleně Plškové za odborné vedení mé bakalářské práce, za poskytnutí důležitých informací a cenné odborné rady..

Dále bych chtěl poděkovat své přítelkyni za morální podporu při zpracování bakalářské práce, za konstruktivní podněty a připomínky nezávislého pozorovatele.

Blansko, 15. března 2008

Jiří Vrtílka

OBSAH

Úvod.....	2
1. Obecná fakta o domácím násilí	4
1.1 Domácí násilí.....	4
1.2 Specifika, formy a cyklus domácího násilí	5
1.3 Vztah oběti a agresora	8
1.4 Mýty o domácím násilí.....	9
2. Legislativa v ČR v souvislosti s domácím násilím	13
2.1 Listina základních práv a svobod	14
2.2 Trestní zákon, trestní řád	16
2.3 Zákon o rodině, Občanský zákoník	18
2.4 Institut vykázání agresora.....	19
3. Osobnost agresora	23
3.1 Psychologický profil agresora	23
3.2 Sociální postavení agresora	25
3.3 Příčiny vzniku agresivity ve vztahu k osobě agresora.....	30
3.4 Možné způsoby eliminace agresivity	32
4. Případové studie	35
4.1 Pavel, 35 let – žárlivec	35
4.2 Václav, 52 let – alkoholik.....	37
4.3 Richard, 46 let – neúspěšný podnikatel.....	39
4.4 Alexandr, 20 let – cholerik	41
Závěr.....	44
Resumé	47
Anotace a klíčová slova	48
Seznam použité literatury	49

Úvod

Při výběru tématu bakalářské práce jsem se snažil splnit dvě základní podmínky. První podmínka byla, aby vybrané téma blízce souviselo s oborem mého studia, tedy se sociální pedagogikou. Tou druhou bylo psát o něčem co je mi známé a k čemu mohu uvést vlastní zkušenosti. Jelikož jsem již osmým rokem zaměstnán u Policie České republiky a poměrně často přicházím do styku s problematikou domácího násilí, rozhodl jsem se tedy pro toto téma. Blíže jsem se zaměřil na osobnost agresora domácího násilí.

Během své služební praxe jsem přišel do kontaktu s několika účastníky domácího násilí a to s jeho obětí, s agresorem, ale i s jeho svědky. Měl jsem možnost vyslechnout si jejich výpovědi. V té době jsem sice ještě neměl žádné teoretické znalosti z oblasti psychologie, sociální komunikace nebo sociologie, ale již jsem dokázal rozeznat určité způsoby chování oběti nebo pachatele, zažité způsoby vyjadřování nebo používaná gesta. Průběhem studia jsem si ke svým praktickým znalostem ohledně domácího násilí mohl přiřadit teoretické pojmy z psychologie nebo sociologie a snáze jsem tak mohl hledat příčiny vzniku domácího násilí, způsoby jak jej řešit nebo správně volit přístup k jednotlivým účastníkům domácího násilí.

Domácí násilí je v současné době často zmiňovaným tématem a o této problematice bylo napsáno již mnoho literatury. Samozřejmě právem se nejvíce hovoří o obětech domácího násilí, ale možná právě proto jsem se ve své práci zaměřil na agresora domácího násilí. Je důležité poskytnout oběti domácího násilí náležitou pomoc a péči, ale účinnějším způsobem řešení domácího násilí by byla určitě aktivní náprava samotného agresora.

Cílem bakalářské práce je interpretovat, rozebrat a posoudit problematiku domácího násilí, podat přehled o různých formách domácího násilí, zákonných úpravách, které se domácího násilí týkají. Také se zabývat osobností samotného pachatele a hovořit o konkrétních případech, se kterými jsem se během své služební praxe setkal.

V první části práce se zaměřím na otázku domácího násilí z obecného hlediska. Budu hovořit o základních pojmech souvisejících s domácím násilím, zaměřím se na specifika domácího násilí a také uvedu několik mýtů, které se dotýkají domácího násilí. V druhé části se zmíním o právní úpravě, která se týká domácího násilí. Popíši její vývoj a její současný platný stav. Blíže se v této části budu věnovat institutu vykázaní agresora, který je v otázce domácího násilí určitým zlomovým bodem. Třetí část práce je zaměřena na osobnost samotného agresora, a to z hlediska psychologického i sociálního. Při popisování a hodnocení

sociálního postavení agresora budu vycházet z údajů statistik Policie České republiky. Ve čtvrté části práce uvedu 4 případové studie ke konkrétním případům vyšetřovaným v rámci Okresního ředitelství Policie ČR Blansko. Každá ze studií bude popisovat konkrétní případ od prvotního oznámení přes přípravné řízení, vyšetřování až k odsouzení pachatele. Po uvedení základních údajů k případu se zaměřím na osobnost pachatele. Údaje z těchto konkrétních případů se následně pokusím porovnat s údaji uvedenými v předcházejících teoretických částech.

Práce by neměla řešit problém domácího násilí, protože tento problém je velice obsáhlý. Je zaměřena spíše na skutečnosti, které pomohou osvětlit důvody agresivity pachatele. Dále je zaměřena na legislativu, která chrání oběť před agresorem a na způsoby jak řešit agresivitu pachatele.

Vzhledem ke svému zaměstnání jsem se pokusil o vhodné propojení teoretických a praktických poznatků a znalostí, které jsou často podloženy konkrétními údaji nebo zkušenostmi získanými během své služby.

1. Obecná fakta o domácím násilí

1.1 Domácí násilí

Domácí násilí je závažný sociálně patologický jev současné společnosti a není možné jej definovat jednou či dvěma větami. Lze říci, že každý autor zabývající se touto problematikou, může pojem domácího násilí definovat odlišně. V definici domácího násilí se zohledňuje nejen to, že k tomuto jednání dochází za zavřenými dveřmi společného obydlí, ale i samotný pojem násilí, vztah mezi obětí a pachatelem. Za vhodnou definici pojmu domácího násilí považuji tuto: „Jako domácí násilí můžeme chápat veškeré násilí, které probíhá za zavřenými dveřmi domova. Týká se jak násilí mezi partnery, manželi, tak i násilí vůči starým lidem, dětem, zdravotně postiženým. Vyskytuje se v případech, kde je nerovnováha moci. To znamená, kdy jeden z "partnerů" používá prostředky své moci k dosažení svého cíle.¹“

Pokud bychom měli pojem domácí násilí specifikovat více konkrétně, jedná se o opakované, dlouhodobé a zejména narůstající psychické, fyzické, sexuální, sociální, případně ekonomické násilí vůči osobě nebo osobám, které obývají společné obydlí a kde je pevně stanovena role oběti a agresora, která se průběhem jednotlivých fází domácího násilí nemění. Za domácí násilí nelze považovat případy tzv. italských rodin, kde jsou vzájemné hádky a napadání na denním pořádku, kde se role agresora a oběti střídají.

Podstatou domácího násilí je tedy vzájemná nerovnováha mezi postavením oběti a agresora. Na jedné straně stojí oběť, která je pácháním domácího násilí již natolik ovlivněna, že sama nedokáže posoudit nebezpečnost jednání ze strany agresora a nedokáže vzniklý problém řešit. Na druhé straně stojí agresor, který si je vědom své „nadvlády“. Té později využívá k tomu, aby se svou obětí manipuloval podle své potřeby.

Ačkoliv je domácí násilí v naší společnosti odsuzováno a chápáno jako něco nepatřičného, tak je velkou částí populace považováno jako soukromá věc, která se jí netýká.

Pro lepší představu rozšířenosti domácího násilí v rámci ČR od 1.6.2004, kdy vešla v účinnost novela trestního zákona a s ní i ust. § 215a - Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě, uvedu údaje z policejních statistik, které se týkají trestných činů, u kterých bylo zahájeno trestní řízení pro trestný čin podle ust. § 215a tr. zákona. Jelikož

---

¹ <http://www.mvcr.cz/aktualit/sdeleni/2001/domaci.html>

je statistika z roku 2004 vedena až od 1.6.2004 a Jihomoravský kraj je brán podle působnosti krajského soudu, uvádím statistické údaje až od 1.1.2005. Jihomoravský kraj je brán podle rozdělení do vyšších územně správních celků a zahrnuje okresy Blansko, Brno – město, Brno - venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo.

Tabulka č.1

	Česká republika	Jihomoravský kraj
2005	546	93
2006	532	96
2007	685	106

Z uvedené tabulky je patrné, že počet případů, u kterých bylo zahájeno trestní řízení z důvodu domácího násilí od roku 2005, má vzrůstající tendenci. Zvýšený nárůst v roce 2007 oproti roku 2006 lze spojovat s přijetím nového zákona v oblasti ochrany před domácím násilím č. 135/2006 Sb. o kterém se zmiňuji v kapitole, týkající se legislativy.

1.2 Specifika, formy a cyklus domácího násilí

Specifika domácího násilí:

Stejně jako každý trestný čin, tak i domácí násilí má svá specifika, která toto jednání určitým způsobem odlišují od ostatních. Skutková podstata ust. § 215a tr. zákona zní zcela jasně, ale co vše se za ní skrývá, je možné pochopit až jejím bližším poznáním a zejména praktickými zkušenostmi s tímto jednáním.

Hlavní specifika domácího násilí:

- *domácí násilí se odehrává relativně „beze svědků“ a mezi osobami blízkými či osobami, které k sobě měly blízký vztah*

Již z označení „domácí násilí“ vyplývá, že k němu dochází v uzavřeném obydlí a nemusí to být jen dům nebo byt. Pokud spolu oběť a pachatel dlouhodobě bydlí na jiném místě, tak to mohou být i ubytovací prostory hotelového typu. K samotnému násilí dochází ve většině případů pouze za přítomnosti oběti a agresora. Jedinými možnými svědky mohou být jejich děti, případně další obyvatelé společné domácnosti. Agresor však bývá většinou tak

„prozíravý“, že si na přítomnost svědků dává pozor. O aktech násilí páchaných na oběti pak mohou vypovídat modřiny, odřeniny a jiná zranění, a nebo dítě jako svědek může utrpět těžkou psychickou újmu.

- *jedná se zřejmě o jediný trestný čin, kde pachatel neopouští místo činu*

Pachatel nemusí místo činu opouštět, protože na místě činu bydlí. Také spoléhá na to, že oběť jeho protiprávní jednání neoznámí a on nebude potrestán. Mnohdy se za svůj „špatný krok“ omlouvá, oběť si udobřuje a ta mu opakovaně odpouští.

- *domácí násilí má svou historii a nejedná se o jednorázový akt*

K jeho vzniku dochází nenápadně. Začíná prvními slovními výčitkami, nadávkami. Agresor omezuje volný pohyb oběti. Zakazuje jí chodit do zaměstnání, mezi přátele, za zábavou. Své jednání agresor vysvětluje tím, že to dělá pro její dobro. Pak přichází první fyzické útoky. Nejprve se jedná o facky, strkání, povalení na zem apod. Oběť si násilné jednání ze začátku ani neuvědomuje. Agresivita se však pomalu stupňuje a oběť se již nedokáže z kruhu násilí vymanit.

Formy domácího násilí:

Na rozdělení forem domácího násilí existuje také několik názorů, ale uvádím rozdělení nejužitečnější, které je rozděleno na pět základních forem násilí²⁾:

psychické násilí – nadávání hrubými výrazy, zesměšňování oběti, ponižování, slovní vyhrožování fyzickým násilím vůči oběti, dětem, případně vůči sobě, výčitky, výslechy, odepírání spánku či potravy;

fyzické násilí – tahání, strkání, fackování, bití pěstmi, kopání, škracení, dušení, ohrožování různými zbraněmi, pálení cigaretou;

sexuální násilí – znásilnění, vynucování sexuálních praktik, které oběť odmítá;

sociální izolace – zakazování oběti styku s příbuznými nebo známými, kontrola telefonátů, SMS zpráv, příchozí korespondence, sledování pohybu oběti při cestě do a ze zaměstnání, kontrolní telefonáty na pracoviště, kontrola soukromých věcí;

ekonomické ovládnutí – absolutní kontrola nad veškerými finančními výdaji, omezování přístupu k penězům v rámci rodinného rozpočtu, zakazování disponovat s vlastním majetkem, bránění chodit do zaměstnání a znemožnění vlastního finančního příjmu.

---

² <http://www.rosa-os.cz/index.php?id=16>

Na první pohled se může zdát, že tím nejzávažnějším druhem násilí je násilí fyzické, ale tato skutečnost není zcela pravdivá. Každé zranění, které může být oběti způsobeno, se časem vyléčí, ať už se jedná o modřiny, odřeniny nebo jiná poranění. Samozřejmě však tímto nechci následky tohoto druhu násilí nijak zlehčovat. Podle Conwayové (2007) citové týrání zanechává hluboké, ale skryté rány, které se obejdou bez ošetření, ale oběti jimi trpí celá léta. Následky takového týrání mohou změnit osobnost oběti, která pak v budoucnosti může bez pomoci a podpory jen stěží vést plnohodnotný život³⁾.

Cyklus domácího násilí:

Okrajově jsem se již o cyklu domácího násilí zmínil při specifikách domácího násilí a to v části, která hovořila o historii domácího násilí. V domácím násilí existují období zvyšování napětí, období agresivity a hádek, ale i období usmiřování, klidu a „velké lásky“. V každém z těchto období se oběť i agresor chovají určitým způsobem. Role oběti i agresora zůstávají stejné, ale s postupujícím časem se agresivita pachatele zvyšuje a oběť se stále méně brání. Podle L. Walkera je cyklus domácího násilí rozdělen do tří oddělených fází:

fáze narůstání tenze – dochází k drobným incidentům, jsou zde přítomné nadávky, kritizování, u oběti se zvyšuje napětí a strach z možné eskalace násilí, snaží se možnost eskalace odvrátit

fáze násilí – jedná se o relativně krátkou fázi, která může trvat několik minut, hodin, ve kterém tenze z předcházející fáze eskaluje v otevřené násilí, následkem může být způsobení zranění eventuálně i smrt

fáze „líbánek“, klidu – situace z předchozí fáze se uklidnila, agresor se snaží své jednání omluvit, slibuje nápravu, zahrnuje oběť dary, lituje svého jednání⁴⁾

Délku jednotlivých období není možné přesně určit, ale od počátku páchání domácího násilí se fáze klidu stále zkracuje. Agresor se za své chování již neomlouvá, nelituje ho, svaluje vinu na oběť a fáze klidu pomalu přechází do fáze narůstání tenze. Jelikož dochází ke střídání jednotlivých fází, násilí není permanentní, a tak oběť doufá ve změnu k lepšímu

³ CONWAYOVÁ, H. L., *Domácí násilí*, Praha, 2007, s. 15

⁴ http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/zlom_manual.pdf

a nechce od agresora odejít. Střídání fází také nemotivuje agresora k tomu, aby násilného jednání zanechal.

1.3 Vztah oběti a agresora

Na začátku této kapitoly jsem obecně popsal pojem domácího násilí a zmínil jsem se o tom, že role oběti i role agresora v domácím násilí jsou jasně rozděleny a postupem času nedochází k „výměně“ těchto rolí. Pokud by docházelo ke střídání jednotlivých rolí, tak by byla de facto popřena definice domácího násilí. V tomto případě by se spíše jednalo o tzv. „italskou domácnost“.

Oběť má k agresorovi citový vztah a to proto, že se většinou jedná o partnera, rodiče, nebo dítě. Násilné jednání, kterého se agresor dopouští se snaží přijímat, protože nechce např.: rozdělovat rodinu s dětmi nebo třeba nechce ztratit jediného syna, dceru, apod. Prožívá silný psychický tlak, který může zapříčinit vznik depresí, poruchy spánku, snížení soustředěnosti. Také má vliv na snižování sebevědomí nebo může dovést oběť k požívání alkoholu. Vůči agresorovi vystupuje ve vztahu podřízenosti.

Ze začátku se jeho agresivnímu jednání brání, ale s postupem času se obranná reakce snižuje. Oběť se bojí, že by svou obranou ještě více agresora rozzuřila, a tak je při jeho agresivní pasivní. Často bývá na agresorovi ekonomicky závislá. Jeho příjem bývá jediným zdrojem financí v rodině nebo je vlastníkem nemovitosti, ve které s ním oběť bydlí. Zvláště v dnešní době je finanční situace důležitým faktorem, který ovlivňuje vztah mezi obětí a agresorem.

Agresor vůči oběti vystupuje v nadřazeném postavení. Chce oběť ovládat, používá všechny dostupné prostředky, a to buď verbální, nebo fyzické. Samozřejmě zde existují období, kdy se agresor vůči oběti chová vlídně, ale chování v tomto období je ze strany agresora zcela vypočítavé a záměrné. Snaží si oběť udobřit především proto, aby jeho násilné jednání nevyšlo na povrch. Pokud by k tomu došlo, tak by mu hrozil případný trestní postih nebo morální odsouzení ze strany jeho příbuzných či blízkých. Své nadřazené postavení dává oběti najevo nejen doma, ale i na veřejnosti. V tomto případě samozřejmě nejde o fyzické násilí, ale především o narážky, kterých si nezainteresovaný pozorovatel nemusí všimnout. Oběť je však vnímá a přesně ví, komu jsou určeny.

1.4 Mýty o domácím násilí

V problematice domácího násilí se vyskytuje několik mýtů, které mohou široké veřejnosti velmi ztěžovat bližší poznání tohoto společenského problému nebo jeho poznávání velmi pokřivit. Jedná se o tyto mýty:

Mýtus č. 1 : Domácí násilí není běžným jevem.

Mýtus č. 2 : Případy domácího násilí jsou jen drobné neshody, nezpůsobují vážná zranění, dochází k nim v důsledku momentální ztráty kontroly.

Mýtus č. 3 : K domácímu násilí dochází jen v nižších společenských vrstvách a v rodinách, kde partneři mají jen základní vzdělání.

Mýtus č. 4 : Příčinou násilí je alkoholismus partnera.

Mýtus č. 5 : Výbuchy násilí vyprovokují ženy tím, že muže provokují.

Mýtus č. 6 : Násilí nemůže být tak strašné, když ženy od partnera neodejdou. Opustit násilníka je přeci snadné.⁵⁾

K jednotlivým mýtům uvádím fakta, která byla získána z materiálů různých organizací zabývajících se problematikou domácího násilí a také některá fakta ze své profesní zkušenosti z případů, které jsem v rámci své služební praxe prošetřoval v období od 1.6.2004 do konce roku 2007.

Mýtus č. 1 - *Ve Velké Británii například domácí násilí tvoří více než 25% všech ohlášených trestných činů. K 90% všech násilných trestných činů namířených proti ženám dojde doma, 40 - 50% zavražděných žen je zabito svým vlastním partnerem⁶⁾.* Z těchto údajů je tedy patrné, o jak závažný společenský problém se jedná. K jeho závažnosti je třeba připomenout to, že k jednání pachatele dochází v uzavřeném prostoru domu nebo bytu, ve většině případů beze svědků. Pokud jsou přítomni nějakí svědkové, jedná se většinou o děti, rodiče či prarodiče, kteří spolu s pachatelem a obětí bydlí ve společné domácnosti. K oznámení pachatelova jednání však ze strany dětí ani prarodičů ve většině případů nedochází, protože nechťejí, aby byla do celé věci zatažena policie a jejich rodina by se mohla stát terčem pomluv.

---

⁵ <http://zlin.cz/index.php?ID=11051>

⁶ <http://zlin.cz/index.php?ID=11051>

Mýtus č. 2 - *K domácímu násilí dochází většinou opakovaně a záměrně, kromě psychického teroru a surového bití zahrnuje i případy končící vážným poraněním s doživotními následky či dokonce zabitím⁷⁾*. Pachatel dává oběti najevo, že nad ní má absolutní moc a své postavení zdůrazňuje použitím fyzické síly. Způsoby napadání mohou být různé. Z případů, se kterými jsem se setkal, lze říci, že pachatelé používají především údery dlaní, fackování, bití pěstí, kopání nebo údery různými předměty. Většinou se jedná o předměty, které se v momentě incidentu nachází v jejich blízkosti. Někteří pachatelé jsou tak „prozíraví“, že volí místa pro úder tak, aby stopy po úderu nebyly viditelné. Nebijí do obličeje, kde je to nejvíce patrné. Údery volí do vlasové části hlavy nebo na jiná místa na těle, kde se netvoří tak velké modřiny. Prošetřoval jsem však i případy, kde se pachatel nerozmýšlel, kam úder povede. Oběti tak utrpěly zranění, při kterých došlo ke zlomenině nosu, několikanásobné zlomenině předloktí či zlomeným žebřím.

Mýtus č. 3 - *K domácímu násilí dochází ve všech společenských vrstvách bez ohledu na to, kolik peněz partneři vydělávají či jaké mají vzdělání. Podle psychologické sondy Nadace ROSA mělo v ohlášených případech násilí 26,5% agresorů vysokoškolské a 37,5% středoškolské vzdělání⁸⁾*. Byli mezi nimi lékaři, právníci i soukromí podnikatelé⁹⁾. V tomto spatřuji velké nebezpečí, jelikož jsem mnohdy od sousedů obětí slyšel větu : „Ten by přece manželku nemlátil, vždyť je to doktor.“, nebo „To je slušný člověk. On je magistr.“ Je tedy zřejmé, že lidé mnohdy dají na to, jaký má člověk před jménem titul, než na to, co slyší za dveřmi bytu. Osobně jsem prošetřoval případ, kdy manžel s titulem Ing., opakovaně hrubým způsobem fyzicky napadal svou manželku. Po těchto napadeních ji v pozdních nočních hodinách několikrát vyhodil v noční košili z bytu. V jednom případě se manželce během napadení podařilo z bytu utéct. V noční košili a pantoflích běžela přes celé město do nemocnice kvůli ošetření. Manžel, který byl v podnapilém stavu, se jí snažil dostihnout a když mu byl odepřen přístup do nemocnice, choval se tak agresivně, že byl z místa eskortován městskou policií. Prošetřoval jsem však i případy, ve kterých neměl pachatel ani ukončené základní školní vzdělání.

Mýtus č. 4 - *Násilné činy nemohou být sváděny na alkohol. Dochází k nim i v rodinách, kde partner nepije - z případů zachycených Nadací ROSA došlo k agresi pod*

---

⁷⁾ <http://zlin.cz/index.php?ID=11051>

⁸⁾ http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/ROSA_statistika_za_2006.pdf

⁹⁾ <http://zlin.cz/index.php?ID=11051>

vlivem alkoholu jen ve 22,6%. Pití může ovlivnit násilné chování, zároveň však poskytuje snadnou omluvu. Pro mnoho žen je jednodušší myslet si, že by je partner neuhodil, kdyby byl střízlivý¹⁰. Ovlivnění alkoholem či omamnými látkami se však z hlediska trestní odpovědnosti nepovažuje za polehčující okolnost a nemůže tedy v žádném případě pachatelovo jednání nijak omlouvat. Ve většině případů, které jsem prošetřoval, docházelo k násilí v době, kdy byl pachatel pod vlivem alkoholem. U jednoho případu se pachatel dopouštěl násilí pravidelně. Jednalo se vždy o jeden týden v měsíci, kdy mu byly vyplaceny sociální dávky. Tyto dávky mu vystačily na nákup alkoholu během tohoto týdne a poté v podnapilém stavu napadal své rodiče. Naproti tomu jsem se setkal s případem, ve kterém pachatel svou oběť několikrát napadl zcela střízlivý a po ukončení fyzického násilí jí opakoval větu: „Zmlátil jsem tě střízlivý, protože chci, aby sis dobře pamatovala, že alkohol v tom nehraje roli!“

Mýtus č. 5 - Násilníci často tvrdí, že je k činu vyprovokovalo chování partnerky. To je však ve většině případů pouze následné hledání omluvy. Za záminku násilí může posloužit cokoli - od hádky či nepodložené žárlivosti až po večeri, která není vhod. Ani hádka však nemůže být pro agresora omluvou pro napadnutí partnerky. Vždyť má-li vztek na někoho cizího, ani zdaleka nepomýšlí na to, že by ho napadl. Skutečnost, že se jedná o jeho partnerku či manželku, ho neopravňuje chovat se k ní agresivně, majetnický či povýšeně¹¹. Tento mýtus se v praxi potvrzuje, protože z mnoha výpovědí obětí vyplynulo, jak malicherné důvody postačují k tomu, aby byla oběť napadena. Jednalo se o příliš teplé či studené večere, dlouhé puštění vody při mytí nádobí, zbytečně koupené oblečení, špatně uklizený byt nebo nedostatek piva v lednici. Pachatel si zkrátka hledá nějaký důvod, pro který může oběti vynadat a v horším případě ji fyzicky napadnout.

Mýtus č. 6 - Ženy dokáží setrvat ve vztahu s násilnickým partnerem z různých důvodů i několik let. Chtějí poskytnout dětem domov v rodině s oběma rodiči, omlouvají partnera, mají ho rády i přes jeho chování. Bojí se, jak na ně bude nahlížet společnost nebo mají strach, že samy neuživí rodinu s dětmi. Důležitým faktorem je i strach, že je partner najde a zabije, jestliže ho opustí. Nermalou roli zde hraje i nedostatek útulků a azylových domů - ženy nemají kam odejít¹². Tento mýtus je možná tím největším úskalím v řešení domácího násilí. Oběť má stále snahu o nápravu vztahu. Možný důvod agrese vidí ve svém jednání, a proto

---

¹⁰ <http://zlin.cz/index.php?ID=11051>

¹¹ <http://zlin.cz/index.php?ID=11051>

¹² <http://zlin.cz/index.php?ID=11051>

se agresorovi podřizuje. Velkým problémem je také to, že nemá kam odejít nebo nechce odejít z domu či bytu, který vlastní společně s agresorem. Řešení majetkového vyrovnání agresor většinou ukončí tím, že pokud se ti něco nelíbí tak běž pryč. Od prvního napadení do odchodu oběti z dosahu agresora tak uplyne dlouhá doba, někdy i několik let.

Mohu uvést příklad, ve kterém začal manžel napadat svou manželku již nedlouho po svatbě z důvodu nepodložené nevěry jeho manželky. Toto jednání trvalo od roku 1995 až do listopadu roku 2004. Až po tak dlouhé době se manželka rozhodla od manžela utéct. Po posledním fyzickém napadení vzala s sebou nezletilé děti a utekla do azylového domu. V tomto případě však mohlo být manželovo jednání řešeno až od účinnosti ust. § 215a tr. zákona, protože do té doby jednotlivé útoky naplňovaly pouze skutkovou podstatu přestupku, které však v době oznámení byly již promlčené. Během výpovědi oznamovatelky jsem byl velice překvapen z toho, že chování manžela mohla tak dlouhou dobu vydržet.

2. Legislativa v ČR v souvislosti s domácím násilím

Legislativa týkající se domácího násilí prochází v České republice dlouhodobým vývojem. Tento vývoj je ovlivněn celosvětovým trendem k potírání domácího násilí. V právním systému ČR existují zákony, které svým obsahem stanovují určitá práva a povinnosti všech občanů. V případě dodržování těchto práv a plnění těchto povinností se páčání domácího násilí nepřipouští. Bohužel realita je však jiná a k páčání domácího násilí dochází. Aby měl takto nastavený právní systém nějaký efekt, je třeba, aby dodržování zákonů mohlo být při jeho porušování zajištěno prostřednictvím represivních opatření státu.

V České republice v současné době neexistuje samostatný zákon, který by globálně řešil otázku domácího násilí ať už z hlediska represe vůči pachateli, prevence či z hlediska pomoci obětem domácího násilí. Zákony ohledně domácího násilí, které existují v rámci právního systému ČR, vždy pouze doplňují již existující zákony. Např. jsou novelizována ustanovení trestního zákona, občanského zákoníku, zákona o Policii ČR apod. Samostatný zákon, který řeší otázku domácího násilí existuje v současné době např. v JAR, Turecku nebo Severním Irsku.

Pokud se zaměříme na legislativu a pojem domácího násilí, jak byl prezentován v předchozí kapitole, tedy násilné jednání, ke kterému dochází mezi osobami obývajícími společné obydlí, tak prvním zmínka o řešení tohoto problému je uveřejněna v usnesení vlády ČR číslo 456 ze dne 9.5.2001, bod 6.4. V tomto usnesení se hovoří o novelizaci ust. § 215 tr. zákona (týrání svěřené osoby). Novelizací ust. § 215 tr. zákona by mělo být dosaženo toho, aby bylo trestně postihováno i týrání jiných než svěřených osob. Dále by měla být přijímána i další legislativní opatření, která by směřovala k potlačování domácího násilí a zlepšila pomoc oběti domácího násilí.

Do této doby byla otázka domácího násilí řešena v rámci jednotlivých zákonů, ve kterých však nebylo používáno pojmu domácího násilí tak, jak je užíván v současné době. Tyto zákony totiž nebyly přijímány s tím, aby takový problém řešily. S ohledem na vývoj společnosti, zejména na vzrůstající problém domácího násilí, bylo třeba přijmout opatření, která by problematiku domácího násilí řešila komplexně a systematicky. Jako příklad lze uvést skutkovou podstatu tr. činu podle ust. § 215a tr. zákona, která se v trestním zákoně objevila s účinností od 1. 6. 2004 nebo institut vykázání násilné osoby, jehož je možné využít od 1. 1. 2007. O těchto zákonných úpravách se blíže zmiňuji v kapitole 2.2 a 2.4.

Následně se v této kapitole zmíním o základních právních normách, které se domácího násilí nejbližší dotýkají. Řeší otázku základních práv a povinností, trestní odpovědnosti i otázku možného omezení na právech pachatele domácího násilí.

2.1 Listina základních práv a svobod

Listina základních práv a svobod (dále jen Listina) byla usnesením předsednictva České národní rady ze dne 16.12.1992 jako ú.z.č. 2/1993 Sb. vyhlášena součástí ústavního pořádku České republiky a stala se tak společně s Ústavou ČR zákonem nejvyšší právní síly v rámci právního systému České republiky. Již z názvu tohoto zákona vyplývá, že Listina stanovuje základní práva a svobody všech, kteří žijí na území našeho státu. Podle čl. 3, odst. 1 Listiny jsou práva zaručena všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení¹³).

Ustanovení Listiny, která se týkají domácího násilí, jsou obsaženy především v Hlavě II. - Lidská práva a základní svobody a dále pak v Hlavě V. - Právo na soudní a jinou právní ochranu.

V Hlavě II. i V. jsou obsažena ustanovení, která se týkají oběti i pachatele domácího násilí.

Ustanovení Hlavy II. a Hlavy V. týkající se oběti domácího násilí:

Hlava II. - V čl. 6 Listiny je mimo jiné uvedeno, že každý má právo na život a nikdo nesmí být zbaven života. **Čl. 7** Listiny hovoří o tom, že nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem. Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu. V **čl. 8** Listiny je uvedeno, že osobní svoboda je zaručena. Podle **Čl. 10** Listiny má každý právo na to, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno. Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života. **Čl. 11** Listiny stanovuje, že každý má právo vlastnit majetek.

Hlava V. - Čl. 37 odst. 2 Listiny hovoří o tom, že každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy. V **Čl. 38** je mimo jiné

---

¹³ Ústavní zákon číslo 2/1993 Sb.

uvedeno, že každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů, v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům.

Z výše uvedeného je zřejmé, že práva oběti jsou uvedena především v Hlavě II., která je zaměřena na ochranu nejzákladnějších práv, především života, zdraví a osobní integrity osob. Pokud bychom ustanovení jednotlivých článků měli srovnat s projevy domácího násilí, tak postihují jak útoky fyzického tak i verbálního rázu. Jde zde o omezování volného pohybu oběti, ničení majetku oběti, zakazování kontaktu s okolím případně kontrolu telefonních hovorů či soukromé korespondence.

Ustanovení Hlavy II. a Hlavy V. týkající se pachatele domácího násilí :

Hlava II. - V Čl. 8 Listiny je uvedeno, že nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Dále nikdo nesmí být vzat do vazby, leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu.

Hlava V. - Čl. 37 Listiny hovoří o tom, že každý má právo odepřít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké. V **Čl. 40** Listiny je uvedeno, že jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy. Každý, proti němuž se vede trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena. Obviněný má právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby. Obviněný má právo odepřít výpověď a tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven. Trestnost činu se posuzuje a trest se ukládá podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán.

Při porovnání s ustanoveními, která se týkají oběti je zřejmé, že základní svobody pachatele jsou ve větší míře obsaženy v Hlavě V. a týkají se případného trestního řízení vůči pachateli.

Listina však jako právní norma nejvyšší právní síly nemůže postihnout veškerá hlediska problematiky domácího násilí a ani není takto koncipována, a proto jsou zde další právní normy, které se na tuto problematiku více či méně specializují.

2.2 Trestní zákon, trestní řád

Mezi právní normy, které obsahují konkrétní ustanovení ve vztahu k domácímu násilí určitě patří Zákon číslo 140/1961 Sb. (trestní zákon) a Zákon číslo 141/1961 Sb., (zákon o trestním řízení soudním). Obsahem trestního zákona (dále jen TZ) je určit co je a co není trestným činem a jakou sankci lze za trestný čin uložit. V zákoně o trestním řízení soudním (dále jen TŘ) je upraven postup trestního řízení.

K nejzákladnějším ustanovením TZ patří ust. § 1 TZ z něhož vyplývá, že účelem trestního zákona je chránit zájmy společnosti, ústavní zřízení České republiky, práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob. Z ust. § 2 odst. TZ vyplývá, co je a co není trestným činem.

V otázce domácího násilí je působnost TZ rozdělena na dvě období, kdy hranicí mezi těmito obdobími je datum 1.6.2004, kdy vešel v účinnost z. č. 91/2004 Sb. ze dne 29.1.2004. Tímto zákonem byl novelizován TZ a byl rozšířen o ustanovení s novou skutkovou podstatou:

§ 215a TZ Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě

- (1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
  - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým způsobem nebo na více osobách, nebo
  - b) pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu.¹⁴⁾

Prosazení této skutkové podstaty do trestního zákona bylo jakýmsi zlomovým bodem v problematice domácího násilí hned z několika důvodů. Jedním z důvodů byl ten, že byla vytvořena samostatná skutková podstata, která se týkala pouze otázky domácího násilí.

Před účinností novely zákona se domácí násilí posuzovalo podle skutkových podstat jiných trestných činů. Např. Ublížení na zdraví (ust. § 221, 222 TZ), Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (ust. § 197a TZ), Omezování osobní svobody (ust. § 231 TZ), Vydírání (ust. § 235 TZ) nebo Znásilnění (ust. § 241 TZ). V případě, že jednotlivý útok pachatel vůči oběti nedosahoval takové intenzity, aby naplnil veškeré znaky skutkové podstaty trestného činu, končily uvedené případy jako přestupky. Pachatel pak byl trestán

---

¹⁴ Zákon č. 140/1961 Sb.

pokutami od přestupkových komisí městských úřadů, které neměly zásadní výchovný efekt a nebyly pro agresora motivací ke změně jeho chování.

Dalším z důvodů byl nutný souhlas oběti k tomu, aby byl pachatel trestně stíhán. Z podstaty domácího násilí vyplývá, že k jeho páchání dochází mezi manželi, druhem a družkou či osobami v příbuzenském nebo blízkém poměru. U převážné většiny zmiňovaných trestných činů bylo takového souhlasu třeba. Poškozený, který souhlas ke stíhání osoby dal, však svůj souhlas může kdykoliv během trestního řízení vzít zpět. Stávalo se tedy velmi často, že oběť, která v prvních fázích trestního řízení trvala na potrestání pachatele si v průběhu řízení své oznámení rozmyslela. Mezi obětí a pachatelem došlo ke smíru a oběť již na stíhání pachatele netrvala.

V ust. § 163a odst. 1 TŘ jsou sice uvedeny okolnosti, kdy tohoto souhlasu není třeba a to v případech, že trestným činem uvedeným v § 163 TŘ byla způsobena smrt, poškozený není schopen dát svůj souhlas z důvodu své duševní poruchy, je mladší 15 let nebo souhlas nebyl dán z důvodu výhrůžek, nátlaku, závislosti nebo podřízení. Z profesní zkušenosti mohu potvrdit, že prokazovat u zstrašené oběti nedání souhlasu k trestnímu stíhání z důvodu výhrůžek nebo nátlaku, je velice obtížné.

U trestného činu dle ust. § 215a TZ však žádný takový souhlas třeba není a šetření tohoto trestného činu, případně stíhání pachatele je možné provádět z úřední povinnosti, tzn. nejenom na základě skutečností zjištěných od samotné oběti, ale i od blízkých příbuzných, známých nebo lékaře. Tato skutečnost je rozhodně přínosem při řešení domácího násilí, jelikož oběť mnohdy žádnou pomoc nevyhledává.

Z hlediska trestního řádu je důležité ust. § 8 TŘ, ve kterém je uvedeno, že státní orgány jsou dále povinny neprodleně oznamovat státnímu zástupci nebo policejním orgánům skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. Tímto ustanovením je dotčena povinnost oznámit skutečnosti svědčící o tom, že dochází k páchání domácího násilí. Toto oznámení může učinit např. lékař, sociální pracovníce, apod.

Mezi další ustanovení, která se mohou dotknout a také často dotýkají pachatele je např. ust. § 67 TŘ – vazba, nebo ust. § 76 TŘ – zadržení. Jedná se o ustanovení, které velkou měrou zasahují do osobní svobody pachatele především proto, že je možné tato ustanovení uplatnit téměř okamžitě.

Trestní zákon ani trestní řád však problém domácího násilí určitě nevyřeší. Na probíhající trestní řízení by měla navazovat další aktivita ze strany oběti, aby učiněný krok z uzavřeného kruhu domácího násilí měl požadovaný efekt.

2.3 Zákon o rodině, Občanský zákoník

Důležitým krokem, který by měla oběť učinit, je odejít z dosahu pachatele. Nejedná se o jednoduché rozhodnutí, ale osoba, která se již domácího násilí jednou dopustila, má velké dispozice k tomu, aby své jednání opakovala. Odchod může být složitý ať už z důvodů citových, tak i ekonomických. Vzhledem k tomu, že obětí se ve více jak 50% stává manželka/manžel¹⁵), hraje v této oblasti důležitou roli Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

Ten stanovuje podmínky vzniku i zániku manželství, práva a povinnosti manželů k sobě navzájem, ale i ke svým dětem. Manželé jsou si ve svých právech rovni, mají stejná práva i povinnosti. Jsou povinni vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si. Zákon o rodině stanovuje podmínky vzniku i zániku manželství. V případě domácího násilí je možné manželství mezi obětí a pachatelem rozvést podle ust. § 24. V tomto je uvedeno, že manželství může být soudem rozvedeno na návrh jednoho z manželů v případě, že manželství je tak hluboce a trvale rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití. Před samotným rozvodem manželství musí dojít k soudnímu rozhodnutí, které se týká svěření nezletilých dětí do výchovy jednomu z rodičů. I toto může být velkým problémem, protože mezi osobami rodičů, kteří se nacházejí ve vztahu oběť – pachatel, je dohoda obtížná.

Existuje zde i možnost tzv. nesezdaného soužití, které lze definovat jako společné soužití muže a ženy bez uzavření manželství¹⁶). Tomuto typu soužití není věnována v ČR taková pozornost. Nemá svou speciální právní normu a právní poměry jsou upravovány především z.č. 40/1964 Sb. - Občanský zákoník. Obě osoby tedy nejsou k sobě vázány žádným „právním poutem“ a odchod oběti od pachatele by v tomto případě by tedy neměl být tak složitý. Avšak právě citová i ekonomická závislost na pachateli znamená pro oběť nejtěžší rozhodnutí. Samozřejmě i jako u manželství zde mohou významnou roli hrát i nezletilé děti, které bývají často tím jediným, co partnerské soužití drží při sobě.

---

¹⁵ http://www.persefona.cz/download/analyza_bila_mista.pdf, s. 126

¹⁶ KEJDOVÁ, M., VAŇKOVÁ, Z. *Právo a sociální politika*, s. 146

2.4 Institut vykázaní agresora

Přes jednotlivé legislativní úpravy, které problematiku domácího násilí více či méně postihují, jsme dospěli k právní normě, která sice neřeší domácí násilí globálně v celé jeho šíři, ale postihuje tuto problematiku nejvíce ze všech. Ochranu před domácím násilím má zakotvenou i ve svém názvu. Jedná se o zákon č. 135/2006 Sb. ze dne 14. března 2006, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím a který nabyl účinnosti dne 1.1.2007. Tento zákon především novelizoval Zákon o Policii ČR č. 283/1991 Sb., již zmiňovaný trestní zákon, ale i Zákon č. 99/1963 Sb. - Občanský soudní řád nebo Zákon č. 100/1998 Sb. o sociálním zabezpečení.

Podstatný obsah tohoto zákona se týká tzv. institutu vykázaní agresivní osoby ze společného obydlí. Ten je obsažen v ust. § 21a - § 21d, které rozšiřují znění z.č. 283/1991 Sb. Policie České republiky tímto zákonem dostala, za splnění stanovených podmínek, pravomoc vykázat agresivní osobu z obydlí případně jí vstup do obydlí zakázat na dobu 10 dní. Postižené osobě je tak umožněno přijmout patřičná opatření k řešení situace vzniklé v rámci domácího násilí. Hlavní podmínkou, která umožňuje takové opatření přijmout, je hrozba nebezpečného útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště nebezpečného útoku proti lidské důstojnosti. Dodržování vykázaní je v rámci své pravomoci povinna kontrolovat policie a to ve lhůtě 3 dní od provedení samotného vykázaní.

Jako pomoc při rozhodování zda násilnou osobu vykázat či nikoli, je policií využíván dotazník SARA DN (*příloha č. 1*), který byl se souhlasem zahraničních autorů adaptován pro Českou republiku Bílým kruhem bezpečí. Označení SARA tvoří zkratku anglických slov: „Spousal Assault Risk Assessment“, v překladu: „Zhodnocení rizika partnerského násilí“.

Jedná se o jednoduchý dotazník, ve kterém je 15 otázek rozděleno do tří kategorií vždy po pěti otázkách. V první kategorii jsou zařazeny otázky ohledně projevů násilí vůči ohrožené osobě. V druhé kategorii jsou zařazeny otázky týkající se obecných sklonů k násilí ze strany agresora. V poslední kategorii se otázky týkají zranitelnosti oběti. Policista na jednotlivé otázky odpovídá buď kladně – ANO, nebo záporně – NE. Odpovědi získává jak ze strany oběti, tak je může získat i ze služebních evidencí, např. u otázky zda osoba agresora má kriminální minulost. Po zodpovězení všech otázek vyhodnotí možné riziko dalšího násilného útoku a na základě tohoto vyhodnocení přijme nebo nepřijme opatření o vykázaní agresora.

Je zřejmé, že zásah do osobní svobody agresora je veliký, ale zákonodárce považoval toto opatření za přiměřené vzhledem k tomu, jaké příkoří prožívá oběť domácího násilí.

V žádném případě však nelze vykázání agresora chápat jako trestní opatření za jeho protiprávní jednání. Paralelně s vykázáním většinou probíhá i trestní řízení z důvodu naplnění některé ze skutkových podstat trestného činu, zejména trestného činu dle ust. § 215a TZ.

Vykázání agresora lze spíše chápat jako poskytnutí časového prostoru oběti k dalšímu řešení situace, která vznikla z důvodu agresivního jednání vykázané osoby. V době před účinností tohoto zákona se stávalo pravidlem, že oběť z dosahu agresora utíkala ke svým příbuzným nebo známým a opouštěla tak své obydlí. Právo na bydlení v tomto obydlí měla stejné jako agresor. Oběť má tedy časový prostor, aby k soudu podala návrh na předběžné opatření a tímto předběžným opatřením může být agresorovi zakázán vstup nejen do obydlí, ale může mu být zakázán i osobní kontakt s ohroženou osobou. V odůvodněných případech na dobu až jednoho roku.

Je zřejmé, že pouhé zakázání kontaktu mezi obětí a agresorem k vyřešení vzniklého problému nestačí. Oběť je jednáním agresora poznamenána, mnohdy je pod velkým psychickým tlakem a je stresována jeho jednáním. Je tedy zapotřebí odborné pomoci a tuto odbornou pomoc zajišťují intervenční centra, která jsou na základě tohoto zákona zřízena. Policista, který vykázání provedl, má za povinnost o vykázání do 24 hodin vyrozumět příslušné intervenční centrum, které následně kontaktuje ohroženou osobu. V případě, že se v době vykázání nacházely v obydlí i nezletilé děti, musí policista ve stejné lhůtě vyrozumět i příslušný orgán sociálně právní ochrany dětí.

Činnost intervenčních center je zaměřena na pomoc obětem domácího násilí. Konkrétně se jedná o poskytování bezprostřední individuální psychologické nebo sociální pomoci ambulantní nebo azylové povahy. Následně je obětem poskytována i pomoc lékařská případně právní. Tato pomoc přímo vyplývá ze zákona č. 135/2006 Sb. Intervenční centra jsou situována v každém ze současných 14 krajů a většinou jsou umístěna v krajských městech.

Pro lepší představu o tom, jak je nově zavedené oprávnění policie využíváno, uvádím statistiku Bílého kruhu bezpečí k institutu vykázání za rok 2007 v porovnání s celkovou statistikou spáchaných trestných činů dle ust. § 215a tr. zákona v rámci Jihomoravského kraje.

Rok 2007	Případy vykázání			Případy podle ust. § 215a tr. zákona		
	1.pol	2.pol	celkem	1.pol.	2. pol.	celkem
Jihomoravský kraj	45	37	82	62	45	107

Postup policistů na místě, kde docházelo eventuálně stále ještě dochází k domácímu násilí, není možné přesně definovat. Je vždy závislý podle každé konkrétní situace. V každém případě by však měl být ze strany zasahujících policistů na profesionální úrovni. Neměli by se nechat strhnout vzniklými okolnostmi na místě činu k přílišné agresivitě nebo naopak zůstat laxní, nečinní a celou situaci zlehčovat.

Při postupu před příjezdem na místo a na místě samotném by měly být splněny v podstatě tyto úkoly:

- před samotným příjezdem na místo se pokusit získat maximum informací k případu (kdo skutečnost oznámil, jedná se o opakované oznámení, došlo ke zranění osob, má agresor kriminální minulost z důvodu násilné trestné činnosti, apod.),
- zamezit dalšímu napadání oběti ze strany agresora,
- pokud agresor pokračuje v páchání domácího násilí, využít oprávnění dle zákona o Policii ČR případě oprávnění dle Trestního řádu,
- během šetření, v rámci možností umístit oběť a agresora odděleně,
- s agresorem by měl jednat starší a zkušenější policista,
- s obětí a dětmi podle situace hovoří policistka,
- pokud hlídka na vzniklou situaci nestačí, je třeba přivolat posily,
- v případě, že jsou na místě i děti, zajistit, aby nebyla situace řešena v jejich přítomnosti, a to zejména případný zákrok proti agresorovi (může to být jejich rodič),
- jednat nestranně, být nad věcí, nedělat neukvapené závěry a soudy,
- v rámci svých pravomocí využít veškerá opatření, která povedou k obnovení pořádku, např. vykázání by v odůvodněném případě mělo být prvním a ne posledním opatřením,
- spolupracovat s orgánem sociálně právní ochrany dětí a intervenčním centrem.

Je zřejmé, že správné řešení situace vzniklé s domácím násilím, může být pro dvoučlennou hlídku policie velmi obtížné. Úkolů na splnění je mnoho. Na všechny alternativy případného zákroku se nelze dopředu připravit, ale právě profesionální a správně provedený zákrok může být tím prvním impulzem pro oběť k řešení domácího násilí.

Od účinnosti nového zákona a možnosti policie vykázat agresora z obydlí uplynul teprve jeden rok. Lze tedy obtížné hodnotit jak velký přínos mělo toto opatření. Nelze spolehlivě říci, zda k vykázání došlo ve více nebo méně případech, jestli je doba 10 dnů dostatečná, zda činnost intervenčních center splňuje požadavky obětí nebo zda jsou lehce

dostupná. Fakta zjištěná za rok 2007 bude třeba porovnat s údaji z následujících let a bude je třeba porovnávat i s údaji z jiných zdrojů. Domnívám se, že pokud dojde k vykázání a oběť nečiní další právní kroky, např.: nezažádá soud o předběžné opatření a agresor se tak může po deseti dnech vracet domů, tak institut vykázání pozbývá svůj smysl.

3. Osobnost agresora

Specifikovat osobnost pachatele domácího násilí je stejně obtížné jako specifikovat osobnost pachatele jakéhokoliv trestného činu. Není možné říci, že existuje „prototyp“ domácího agresora, jehož vlastnosti by bylo možné přiřadit každému z pachatelů domácího násilí. Stejně tak není možné říci, že chování každého agresora je totožné.

Pojem násilí sdružuje různé typy chování, které jsou ovlivňovány různými motivy a tyto motivy vedou k dosažení různých cílů. Ne každý agresor pochází ze stejného výchovného prostředí, nebo má stejné vzdělání. Poznání samotné osobnosti agresora je však velmi důležité pro možnost nápravy jeho chování, pro možnost tomuto chování včas předcházet, případně vhodným způsobem preventivně působit.

Osobností agresora se budu zabývat z hlediska psychologického i z hlediska sociálního. Budu se zabývat i příčinami vzniku agresivity a možnostmi, kterými lze agresivitě předcházet.

3.1 Psychologický profil agresora

Bylo již zmíněno, že pachatelé domácího násilí nemohou být vždy stejní a že k páčání domácího násilí mají různé důvody, jsou vedeni různými motivy a snaží se dosáhnout různých cílů. S jistotou však lze říci, že hlavním cílem agresora je potřeba z rozličných důvodů ovládat svého partnera.

Podíváme-li se na pojem chování, motiv, hodnota nebo cíl z čistě psychologického hlediska lze říci, že každé lidské chování je nějakým způsobem motivované. Není možné hovořit o nemotivovaném chování a toto se týká i chování kriminálního. Obsahu motivu odpovídá určitá hodnota případně určitý cíl. Hodnoty těchto motivů mohou být často ovlivněny předchozím psychickým vývojem agresora. Motivace pak tedy odpovídá na otázku, proč došlo k určitému chování, co bylo jeho cílem. Z hlediska kriminálního chování lze říci, že toto chování je řízeno regulačními systémy osobnosti:

- sociogenním systémem – svědomí, motivační hodnotový systém
- kognitivními procesy – příjem, zpracování a uchování informací
- emocionálními stavy a procesy – působí při motivační činnosti a při vyhodnocení výsledků

- aktivačními procesy – zajišťují vyladění subjektu k činnosti

Samotné kriminální chování je pak výsledkem souhry vnitřních a vnějších činitelů osobnosti. Chování agresora nezávisí jen na jeho vlastnostech, ale je i výsledkem působení okolního prostředí.

Pro vytvoření psychologického profilu, který by mohl blíže charakterizovat osobnost pachatele domácího násilí, je možné uvést několik klasických rysů osobnosti, které však nelze považovat za dogma. Z těchto rysů lze odvodit i důvody, které agresora „vedou“ k páchání domácího násilí. Spíše lze tyto důvody považovat za pouhé „omlouvání“ agresivního jednání ze strany agresora. Těmito důvody své jednání zlehčují, bagatelizují, nebo ho zcela popírají. Pro představu ke každému rysu uvádím možné příklady důvodů:

- nízké sebevědomí (komplexy, které vznikají v zaměstnání, případně v osobním životě, řeší agresivitou vůči blízké osobě)
- strach ze závislosti (možnost psychické nebo sociální závislosti na blízké osobě se snaží popírat pácháním násilí vůči této osobě, případně strach z toho, že o tuto blízkou osobu nějakým způsobem přijde a snaží se jí tak k sobě „připoutat“)
- zvnitřnění tradičních rolí (agresor, jako „nadřazený“ jedinec může všechno)
- vyjadřování emocí zlostí (jedinec, který své negativní emoce neumí vyjádřit jiným způsobem, je ventiluje pomocí agresivity)
- prvky kontroly (má potřebu svého partnera ovládat, kontrolovat jeho život)
- zkušenosti s násilím z dětství (jedinec, který byl v dětství svědkem nebo obětí násilí to považuje za normální jev)¹⁷).

Vytvořit univerzální psychologický profil osobnosti pachatele domácího násilí je velmi obtížné především z důvodu, že osobnost každého člověka je určitým způsobem jedinečná a není jí možné přesně zařadit do určité, přesně specifikované kategorie.

Agresora domácího násilí můžeme odlišit podle toho, zda používá fyzické nebo psychické formy násilí, zda je ovlivněn alkoholem či nikoliv. Není jednoduché určit, jaké pohnutky ho k jeho jednání vedly, nebo čeho chtěl svým jednáním dosáhnout. Mám však za to, že právě důkladným poznáním osobnosti agresora, zkoumáním jeho osobnostních rysů

---

¹⁷ http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/zlom_manual.pdf.....Praha: ROSA, 2006

bude možné dosáhnout toho, aby se u rizikových jedinců takovému jednání předešlo a aby tyto poznatky byly použity v rámci prevence domácího násilí.

3.2 Sociální postavení agresora

V kapitole o obecných faktech o domácím násilí, v části která se týkala mýtů, jsem se zmiňoval o tom, že pachatelem domácího násilí nejsou jen lidé se základním vzděláním nebo osoby, které jsou bez zaměstnání. Pachatelem domácího násilí mohou být lidé z jakékoliv společenské vrstvy, jakéhokoliv vzdělání, povolání, věku, příp. partnerského vztahu k oběti.

Abych mohl tvrzení o sociálním postavení pachatele domácího násilí potvrdit na skutečných údajích, a nevycházel jsem pouze z materiálů, které již byly podrobněji zpracovány někým jiným, požádal jsem o spolupráci Policejní prezidium České republiky, Odbor systémového řízení a informatiky, Oddělení centrálních informačních systémů v Praze. Na základě statisticky shromážděných údajů k trestnému činu podle ust. § 215a tr. zákona jsem tato data zpracoval. Při zpracování jsem se zaměřil na údaje vypovídající o sociálním postavení agresora. Jedná se o statistické údaje za rok 2005, 2006 a 2007 v rámci Jihomoravského kraje, braného podle rozdělení do vyšších územně správních celků.

Tyto statistické údaje jsou shromažďovány během trestního řízení a v rámci trestního řízení se za osobu známého pachatele považuje osoba, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání podle ust. § 160 tr. řádu. Oproti údajům uvedených v obecné části o domácím násilí může tedy dojít k určitým rozdílům. V obecné části jsou uvedeny veškeré případy, u kterých bylo zahájeno trestní řízení pro trestný čin podle ust. § 215a tr. zákona a které mohly být po ukončení prověřování ukončeny jiným způsobem.

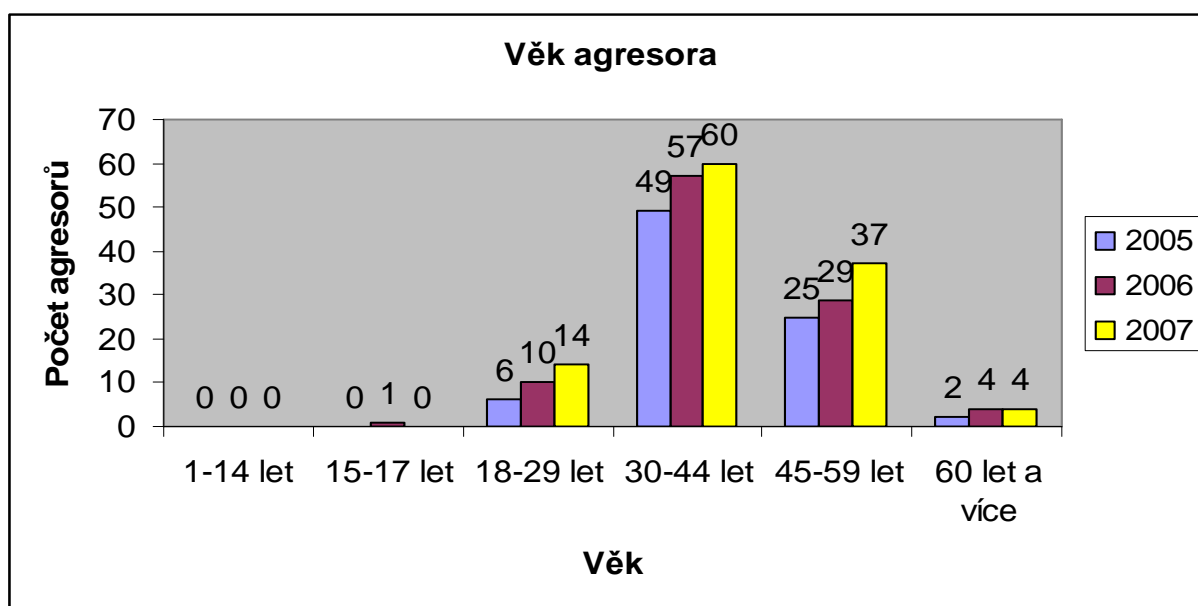
Dále mohou tyto rozdíly vzniknout tím, že u některých případů bylo trestní řízení zahájeno např. v listopadu roku 2005 a trestní stíhání zahájeno až v únoru 2006. V rámci statistických údajů se za datum objasnění považuje datum zahájení trestního stíhání. Tyto odchylky však nemají pro posouzení sociálního postavení pachatele zásadní význam.

Tabulka č. 3 – pohlaví agresora

	Muž	%	Žena	%
2005	78	95,12	4	4,88
2006	100	99	1	1
2007	115	100	0	0

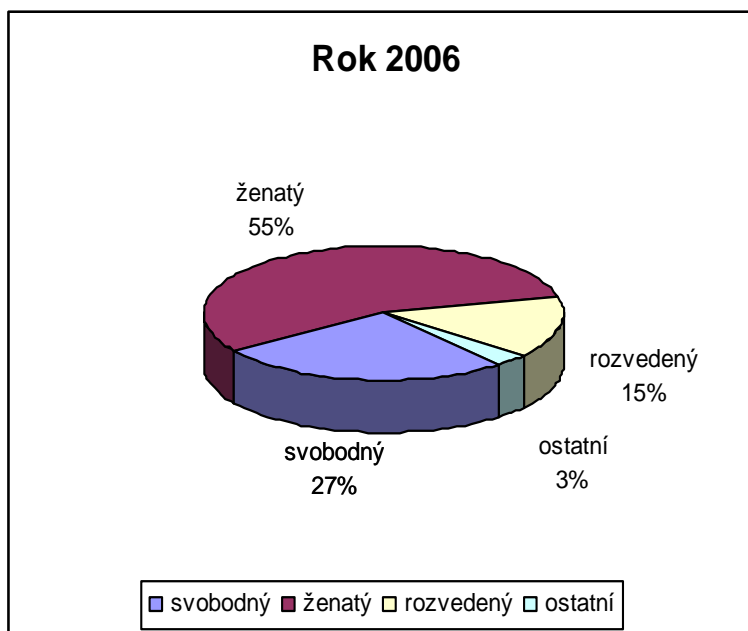
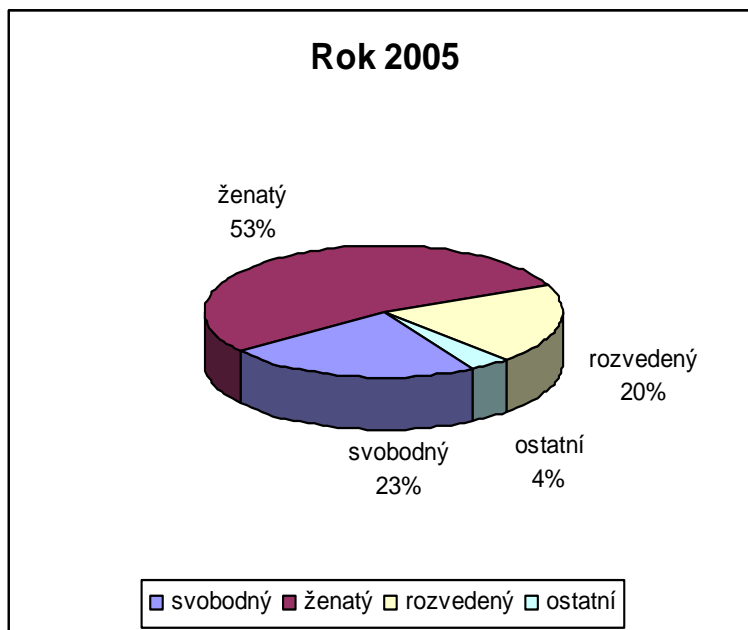
Z údajů týkajících se pohlaví agresora je patrné, že hlavními pachateli domácího násilí jsou muži. Ve všech třech sledovaných obdobích to bylo více jak 95%. Můžeme tedy hovořit o jisté specifčnosti domácího násilí právě pro převládající podíl jednoho pohlaví na páčení tohoto druhu trestné činnosti.

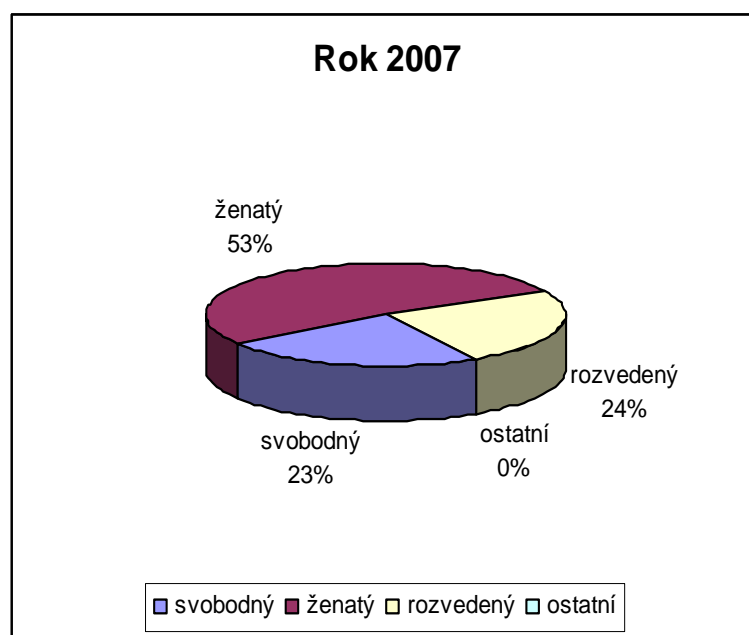
Graf č. 1 – věk agresora

Hodnoty týkající se věku agresora okruh pachatelů zužují především na osoby ve věku 30 – 44 let, kdy tato kategorie je nejčastěji zastoupena ve všech třech sledovaných obdobích. Zcela minimální počet agresorů je zastoupen v kategorii nad 60 let a v kategorii 15 – 17 let. V kategorii 1 – 14 let, tedy nezletilých, se žádný pachatel nevyskytuje. Osoba v tomto věku není dle trestního zákona trestně odpovědná, ale v případě že by se uvedeného jednání dopustila, nebyla by sice trestně stíhána, ale v policejní statistice se tato skutečnost promítne. Z uvedených údajů vyplývá, že více jak polovina pachatelů je ve věku, kdy existuje vysoký předpoklad, že se jedná o ženaté nebo vdané osoby.

Graf č. 2 – osobní stav agresora

Z předcházející statistiky, která byla zaměřená na věk agresora bylo možné odvodit, že k velké části případů domácího násilí dochází během manželství a hodnoty z těchto grafů domněnku jen potvrzují. V každém ze sledovaných období se jedná o více než 50%. Ve větší míře jsou pachateli i osoby svobodné. V této skupině jsou zahrnuty jak osoby svobodné, které se domácího násilí dopouští v rámci partnerského vztahu (druh/družka), tak osoby, které se domácího násilí dopouští vůči osobám mimo partnerský vztah (rodiče, sourozenci).

Tabulka č. 4 – vzdělání agresora

	2005	2006	2007
základní	9	6	14
vyučen	53	76	50
SŠ	7	9	24
VŠ	9	0	11
ostatní	4	10	16

Z hodnot v této tabulce zřetelně vyplývá, že nejčastějším pachatelem domácího násilí je osoba, která dosáhla nejvyššího školního vzdělání v rámci učebního oboru. Vzhledem k dosaženému stupni vzdělání je tedy pravděpodobné, že se jedná o osobu méně inteligentní, která má blíže k násilí. Jsou zde však zastoupeny i osoby se středoškolským a vysokoškolským vzděláním, i když ne v tak výrazné míře. V kategorii ostatní jsou zařazeny osoby, u kterých se dosažené vzdělání nepodařilo zjistit a jedná se především o cizince.

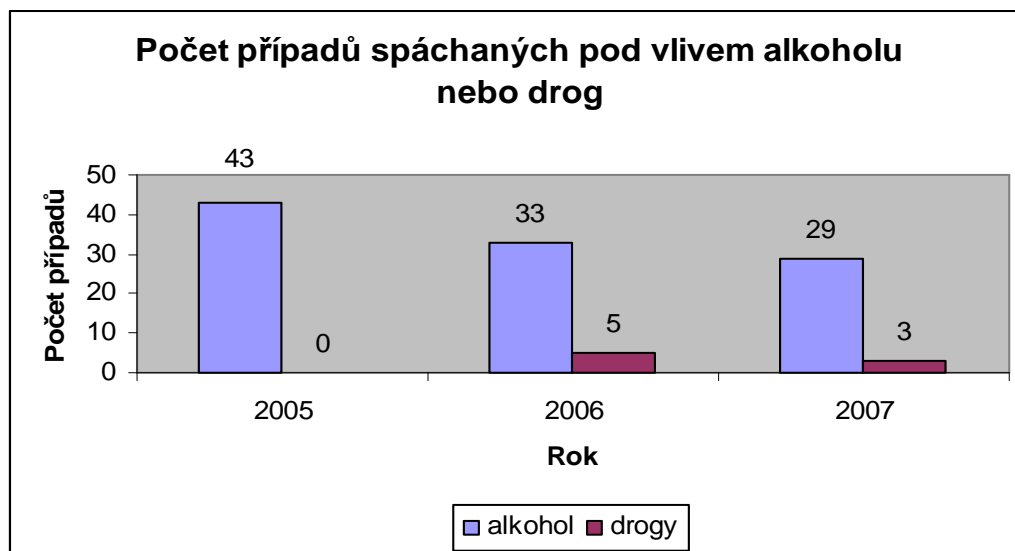
Tabulka č. 5 – zaměstnání agresora

	2005	2006	2007
dělnické	14	23	23
provozní a obsluhující pracovníci	3	6	13
pracovníci obranných a bezpečnostních sborů	0	1	4
pracovníci školství, kultury, zdravotnictví	2	0	4
osoby s podnikatelskou činností	8	8	9
pracovníci na úseku řízení a správy	0	3	0
důchodci	9	7	11
nezaměstnaní	36	34	31
ostatní	10	2	1
nezjištěno	0	17	19

Údaje v této tabulce jsou určitým způsobem provázány s údaji v tabulce č. 4. Dosažené vzdělání totiž zásadním způsobem ovlivňuje možnou volbu povolání. Zřejmě proto převládají dělnické profese. Důležitým faktem je ale počet agresorů, kteří jsou bez

zaměstnání. Ve všech třech letech se jedná o nejvyšší hodnoty. Nezaměstnanost je tedy určitým sociálním faktorem, který s domácím násilím blízce souvisí.

Graf č. 3 – ovlivnění alkoholem nebo drogami

Poslední kategorií, kterou v této kapitole zmiňuji, je počet agresorů, kteří se domácího násilí dopouštěli pod vlivem alkoholu nebo omamných a psychotropních látek. Tuto kategorii sice uvádím jako poslední, ale nijak nechci snižovat její důležitost. Na první pohled je zřejmé, že požití alkoholu výrazně převládá nad požitím drog, ale pro posuzování přičetnosti v rámci trestního řízení není podstatné, zda se pachatel svého jednání dopouští pod vlivem alkoholu nebo pod vlivem drog. Podstatnější je fakt, jak často se alkohol a drogy vyskytují v případech domácího násilí.

Tyto hodnoty jsou dosti vysoké a měly by být varující. Ve velké řadě případů se agresor vymlouvá na to, že byl opilý a že nevěděl, co dělá. Agresorem je také mnohdy osoba, která je na požívání alkoholu závislá a měla by se z této závislosti léčit. Pachatel však léčbu dobrovolně nenastoupí a často se této léčbě vyhýbá, i když mu byla uložena soudem.

3.3 Příčiny vzniku agresivity ve vztahu k osobě agresora

V části, která se týkala duševního stavu agresora, jsem se zmínil o možných „předpokladech“ osobnosti, které mohou k domácímu násilí vést. V této části bych se chtěl

zaměřit na konkrétní důvody, které agresora k jeho agresivnímu jednání vedou. Je samozřejmé, že tyto důvody nemohou být v žádném případě polehčující okolností.

Podle důvodů, které pachatele k domácímu násilí vedou, lze agresory rozdělit do tří skupin:

- **majetnický, žárlivý pachatel**

Tento pachatel netoleruje odloučení od partnera; je žárlivý a často až patologicky žárlivý; má sklony k iracionálnímu obviňování partnera; snaží se mít naprostý dohled nad partnerem; aby dosáhl určitého cíle tak vyhrožuje zabitím partnera nebo dětí, případně i sebevraždou. Jeho klasickým projevem je sledování partnera ve všech jeho činnostech. Telefonuje do zaměstnání partnera, sleduje jeho SMS zprávy. Zakazuje mu kontakt s přáteli, příbuznými. Hledá si jakékoliv záminky, aby mohl partnera urážet, případně jej fyzicky napadnout.

- **sadistický pachatel**

Tento typ agresora je fascinován mocí a mstou; touží po „odplatě“; má neurotické rysy osobnosti; jeho potěšení spočívá ve zvlášť krutých formách násilí hraničících až s mučením; následkem jeho násilí bývají vážná zranění; většinou se jedná o osobu s dobrou pověstí, dříve netrestanou a navenek solidně vystupující. Jedná se o osoby, které své oběti napadají se slovy: „To máš, aby sis to dobře pamatovala“, „Já jsem ti říkal, abys to nedělala, jinak tě zmlátím.“ Svou oběť zraňuje úderem pěstí do obličeje, kope do bezmocné oběti ležící na zemi, zhasíná o ni cigaretu. Agresorovi je jedno, že oběti způsobuje viditelná zranění. Má za to, že jemu se nic stát nemůže, spoléhá se na svou dosavadní pověst.

- **extrémně nebezpečný pachatel**

Má extrémně vysokou predispozici k násilnému jednání; cítí povinnost neustále prosazovat svůj názor; je extrémně útočný; násilného jednání se dopouští i mimo domov; je krutý, pokud mu oběť vzdoruje. Ve vztahu nepřipouští žádnou diskusi. Vše musí být po jeho. Partner nesmí udělat nic bez jeho svolení. Pokud partner odporuje, tak dojde k fyzickému napadení¹⁸⁾.

---

¹⁸⁾ http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/zlom_manual.pdf.....Praha: ROSA, 2006

Žádný z těchto typů obvykle neexistuje přesně v takovéto podobě. Navzájem se prolínají a překrývají. Společně však ukazují základní charakteristiku pachatele domácího násilí:

- nepřijímá odpovědnost za své chování,
- vinu svaluje na partnera, vůči kterému se dopouští násilí,
- má nízké sebevědomí,
- zlehčuje a podceňuje páchané násilí,
- chová se jiným způsobem doma a jiným způsobem na veřejnosti.

3.4 Možné způsoby eliminace agresivity

Obětem domácího násilí je věnováno více terapeutického a poradenského úsilí než osobě agresora jak v zahraničí tak, i v České republice. Na pomoc obětem se zaměřují zejména neziskové organizace (Bílý kruh bezpečí, Rosa, ProFem, aj.). Je však pravdou, že odborná práce pouze s obětí není k urovnání poměrů v partnerském vztahu postačující. Existuje tedy potřeba vytvořit program zacházení s pachatelem domácího násilí a řešit tento problém od jeho původce. Na rozdíl od zahraničí, zejména Spojených států a západní a severní Evropy, kde je k dispozici řada intervenčních programů pro muže – domácí násilníky, v České republice žádný takový program dosud vytvořen nebyl.

Terapeutické programy existující v zahraničí, zejména ve Velké Británii, USA, Kanadě, Německu, Holandsku a Finsku jsou vytvářeny v rámci neziskových organizací a navazují na činnost orgánů činných v trestním řízení. Hlavním cílem těchto programů bývá přesvědčit agresora o jeho odpovědnosti za násilné chování. Vzdělávat ho v otázkách rodových rolí, patriarchálního systému apod. Posilovat případně vytvářet schopnost sebekontroly a ovládnání agresivity.

Většina programů probíhá skupinovou formou, kdy skupinu tvoří samotní pachatelé. Délka trvání takového programu je různá. Mohou trvat několik týdnů i měsíců. V Německu trvá program až dva roky. Takto vedené programy jsou založeny na dobrovolnosti pachatele, která určitým způsobem zaručuje úspěch tohoto programu.

Určitou výjimkou je systém trestní justice, který pachatele domácího násilí může v určitých případech od oběti izolovat, např. vzetí do vazby, zadržení, výkon trestu odnětí svobody nebo vykázání. Intervence však spočívá pouze v samotné izolaci pachatele, nikoliv v případném psychologickém působení na jeho osobu. V rámci vězeňství v ČR neexistuje

žádný speciální program, který by byl zaměřen na změnu chování pachatele domácího násilí v žádoucím směru.

Vhodným opatřením vůči pachateli, je v rámci trestního řízení uložení dohledu podle ust. § 26a tr. zákona. Dohled se pachateli ukládá společně s podmíněným odložením výkonu trestu odnětí svobody a doba trvání je totožná s trvání podmíněného odkladu výkonu trestu. Pokud soud přistoupí k uložení dohledu, tak odsouzený v pravidelných intervalech osobně kontaktuje úředníka Probační a mediační služby, který sleduje a kontroluje chování odsouzeného. Poskytuje mu odborné vedení a pomoc s cílem zajistit, aby odsouzený v budoucnu vedl řádný život. Pachatel, kterému byl uložen dohled je povinen s probačním úředníkem spolupracovat, dostavovat se k domluveným schůzkám a informovat jej o důležitých okolnostech ke své osobě. V rámci dohledu se nejedná o žádnou terapeutickou činnost, ale probační úředník vede s pachatelem rozhovory, které se týkají jeho trestné činnosti a snaží se během těchto rozhovorů přesvědčit pachatele, aby v trestné činnosti již nepokračoval. Probační úředník sice není psycholog, ale jeho vhodný přístup k osobě agresora může mít kladný přínos pro změnu jeho chování.

Na základě úkolu zadaného Ministerstvem zdravotnictví ČR zpracoval PhDr. Karel Netík, CSc. v roce 2004 a 2005 zprávy, které měly sloužit k vytvoření programu zacházení s partnerskými agresory. Dle této zprávy by měl být systém zacházení s partnerskými agresory založen na základě typu partnerského násilí a podle typu agresora.

Typ partnerského násilí:

- osobnostně podmíněné násilí, tj. pramenící z osobnosti pachatele
- situačně podmíněné násilí, tj násilí vyrůstající z chronicky konfliktní situace mezi pachatelem a obětí
- komunikací podmíněné násilí, tj. násilí pramenící z nevhodných komunikačních technik¹⁹⁾

Prvním typem je násilí, které pramení přímo ze samotné osoby agresora. Jedná se o typického násilníka, který nemusí být agresivní pouze doma. K druhému typu patří případy tzv. afektivní agrese. Toto chování je sice výrazně situačně podmíněno, ale v osobnosti pachatele lze nalézt predisponující rysy. Třetí typ je silně situačně podmíněn.

---

¹⁹ NETÍK, K., *Závěrečná zpráva z řešení úkolu zadaného Ministerstvem zdravotnictví ČR, ...Praha 2004, s. 37*

Spočívá v používání některých nevhodných způsobů komunikace, na které jsou oba partneři přecitlivělí a při jejich použití dochází ke spuštění násilí.

Typy osobnosti pachatele:

- antisociální
- pasivně agresivní, závislý
- nepatologický²⁰⁾

V případě antisociálního jedince je pravděpodobné, že je agresivní nejen v rodině ale i na veřejnosti. Násilného jednání se dopouští i vůči cizím osobám. Vhodným způsobem zacházení s tímto agresorem bude jeho izolace, tedy uvěznění nebo uložení ochranného léčení. Pokud by k izolaci nedošlo, lze situaci řešit rozvodem, případně odchodem od partnera.

U jedince pasivně agresivního, závislého, kde je násilí situačně podmíněno, bude efektivní způsob představovat vhodná psychoterapie. Terapie by měl být doplněna o techniky zvládnání zloby. Možnost nápravy takového pachatele je podstatně vyšší než u předchozího typu.

U posledního typu, nepatologického jedince, je násilí podmíněné nevhodnou partnerskou komunikací. Vhodný způsob nápravy spočívá v rodinné terapii nebo ve společném poznání poruch komunikace a v nácviku komunikačních technik.

Žádný typ se však nevyskytuje v takto čisté podobě. Dochází k jejich prolínání, zejména mezi druhým a třetím typem. Aby bylo možné praktické využití rozdělení pachatelů a druhů partnerského násilí, bude zapotřebí dalšího výzkumu. Ten by měl být zaměřen nejen na zkoumání osobnosti agresora, ale i na zkoumání příčin vzniku domácího násilí.

Ačkoliv byly vypracovány dvě rozsáhlé zprávy, které byly zaměřeny na možnost nápravy pachatele domácího násilí a na zkoumání jeho osobnosti, tak k vytvoření vhodného nápravného programu dosud nedošlo. Je otázkou, zda problém byl v nedostatku potřebných znalostí, v nedostatku finančních prostředků nebo v nízké snaze o řešení tohoto problému. Vyřešení problému domácího násilí od jeho počátku, tedy od příčin agresivity pachatele, zůstává nyní pouze na dobrovolnosti agresora, který je ochoten sám vyhledat odbornou pomoc.

---

²⁰ NETÍK, K., *Závěrečná zpráva z řešení úkolu zadaného Ministerstvem zdravotnictví ČR*, Praha 2004, s. 38

4. Případové studie

V poslední kapitole uvádím čtyři konkrétní případy domácího násilí. Vybral jsem případy, se kterými jsem se blíže setkal buď z policejního hlediska nebo z hlediska odborné praxe na středisku Probační a mediační služby. Případy jsem také vybíral podle povahy agresora, podle způsobu jeho agresivity nebo podle „záminek“ k násilnému jednání.

V každé podkapitole nejprve stručně charakterizuji celý případ, stručně popisuji rodinné prostředí agresora a následně se zaměřuji na samotný případ. Zde popisuji dobu, po kterou oběť snášela násilné jednání, jakým způsobem agresor svou oběť napadal, zda byl pod vlivem alkoholu či nikoli, co oběť nakonec vedlo k oznámení agresorova násilí. Následně uvádím průběh trestního řízení od prvních úkonů policie až po rozhodnutí soudu, případně plnění soudem uložených povinností. V závěru podkapitoly uvádím skutečnosti o tom, co dělá oběť a agresor v současné době, jaký dopad mělo jeho agresivní jednání na předchozí partnerský vztah.

4.1 Pavel, 35 let – **žárlivec**

Prvním popisovaným případem bude případ pana Pavla, kterému bylo v době trestního stíhání 35 let. Popisovaný případ je charakterizován velmi dlouhou dobou násilného jednání ze strany pana Pavla a také tím, že to byl první případ domácího násilí posuzovaného podle ust. § 215a tr. zákona, se kterým jsem se setkal.

Pan Pavel pochází z úplné rodiny. Otec pracoval jako montér, nyní je bez zaměstnání. Matka trpí srdeční chorobou, má proto invalidní důchod. Má bratra a sestru. Nikdo z rodiny netrpěl duševní chorobou. Vyrůstal v harmonickém prostředí. Vychodil základní osmiletou školu a pak se vyučil potrubářem. Nyní pracuje na živnostenský list jako instalatér.

S obětí se seznámil devět let před zahájením trestního stíhání. Krátce po seznámení se s obětí oženil. Manželka byla o sedm let mladší. Během manželství se jim narodily dvě děti, syn a dcera. Již od svatby bydleli v domě po prarodičích oběti. Jednalo se o oddělené bydlení. Dle sdělení pana Pavla byl jejich vztah v pořádku. Zlomovým bodem bylo, když manželka utekla s dětmi a pak na něj podala trestní oznámení.

Oběť oznámení učinila až po osmi letech trvání slovního i fyzického napadání. Jelikož útoky netrvaly nepřetržitě, a protože se i styděla, nechtěla skutečnost, že jí manžel bije,

nikomu říkat. Manžel byl žárlivý. Vyčítal jí každý pohled cizího muže. Zakazoval jí chodit z domu. Nesměla chodit do práce. Manžel táhl rodinný rozpočet raději sám. Nadával jí sprostými slovy. Ponižoval ji ironickými narážkami. Při bití jí fackoval, strkal do ní, tahal ji za vlasy, povaloval ji na zem. Intenzita napadání byla různá. Někdy byl měsíc klid, jindy byla napadena třikrát do týdne. Bylo to závislé podle jeho žárlivé nálady. Po jedné návštěvě u známých ji ze žárlivosti několikrát udeřil pěstí do obličeje. Nenapadl ji ihned po návratu z návštěvy, ale až druhý den ráno. Čekal až vystřízliví a když ji druhý den napadl, řekl jí, že ji mlátí až teď, aby si nemyslela, že to dělá v opilosti. Při napadání nikdy nebyl pod vlivem alkoholu.

V posledním případě ji v ranních hodinách ohrožoval kuchyňským nožem a několikrát ji pěstí udeřil do hlavy. Sprostě jí nadával. Požadoval po ní, aby přestala chodit do práce. Ona to však odmítla, a tak jí udeřil pěstí do oka. Po tomto úderu pěstí chtěla utéct z domu. On se jí v tom snažil zabránit a držel ji za noční košili. Jelikož měla strach o svůj život, tak si noční košili přetáhla přes hlavu, aby se mu mohla vysmeknout. Pak utekla nahá z domu a schovala se u svých prarodičů. Když manžel odešel z domu, vzala si několik osobních věcí, vyzvedla děti ve škole a utekla do azylového domu. Po čtyřech dnech od posledního incidentu věc oznámila na policii.

Při šetření oznámení ze strany policie se pan Pavel k věci odmítal vyjádřit. Využil svého práva a k věci nevyprávěl. Svého práva nevyprávět využil jak před zahájením trestního stíhání, tak i po jeho zahájení. K oznámení jeho manželky bylo vyslechnuto několik svědků, kteří nepřímo potvrzovali jeho násilnické jednání vůči manželce. U jeho násilného jednání nebyl nikdy přítomen žádný svědek. Děti buď byly ve škole nebo již spaly.

Ačkoliv násilné jednání pana Pavla trvalo skoro 8 let, bylo jej možné posuzovat podle ust. § 215a tr. zákona teprve od 1.6.2004, a tak se trestnost jeho jednání zkrátila na pouhých 5 měsíců. Jednotlivé útoky z jeho strany totiž naplňovaly pouze skutkovou podstatu přestupků a ty již byly v té době promlčené.

V rámci vyšetřování byl na pana Pavla vypracován znalecký posudek z oboru psychiatrie, ve kterém však znalec nezjistil existenci nějaké duševní choroby nebo závislosti na alkoholu. V době páchaní násilí mohl rozpoznat nebezpečnost svého jednání. Jeho schopnost ovládat své jednání však byla mírně snížena, kdy toto se projevovalo výraznější prudkostí a vznětlivostí.

U řízení před soudem pan Pavel své násilné jednání popřel. Připustil, že manželku dvakrát uhodil, ale jinak měli dobrý vztah. Manželčino trestní oznámení zdůvodňoval spiknutím proti jeho osobě.

Pan Pavel byl soudem 1. stupně odsouzen pro trestný čin podle ust. § 215a odst. 1 tr. zákona k trestu odnětí svobody v trvání 18 měsíců, který mu byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání tří let. Proti tomuto rozsudku se pan Pavel odvolal a soud 2. stupně uložený trest zmírnil, na trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců, který mu byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 18 měsíců.

Trestní řízení trvalo od oznámení oběti do pravomocného rozsudku soudu více jak 9 měsíců. Oběť se během trestního řízení se svým manželem rozvedla a už se k němu od svého útěku nevrátila. Děti vychovává sama. Otec si našel novou známost a s dětmi se nestýká.

4.2 Václav, 52 let – **alkoholik**

Dalším případem bude případ pana Václava, kterému bylo v době trestního stíhání 52 let. Popisovaný případ je specifický nadměrným požíváním alkoholu agresora.

Pan Václav pochází z úplné rodiny. Otec pracoval jako předseda JZD, zemřel po třetím srdečním infarktu ve svých 61 letech. Alkohol nadměrně nepil. Matka zemřela v 75 letech na zápal plic. Léčila se se srdcem a s nervy. Alkohol nepila vůbec. Václav má dvě sestry. Obě neměly vážnější zdravotní problémy. Nikdo z rodiny, kromě matky, netrpěl duševní chorobou. Vyrůstal v pěkném rodinném prostředí, doma byla pohoda, na dětství vzpomíná rád. Vychodil základní devítiletou školu a pak se vyučil opravářem zemědělských strojů, následně absolvoval nástavbu s maturitou. Po ukončení studia vystřídal několik zaměstnání, zejména technického zaměření. Poslední rok je ze zdravotních důvodů bez zaměstnání, pobírá částečný invalidní důchod.

S obětí se seznámil deset let před zahájením trestního stíhání. Dva roky od seznámení se s obětí oženil. Bylo to jeho druhé manželství. Jeho manželka byla také již jednou vdaná. Oba byli ve stejném věku. Během jejich manželství se jim již dítě nenarodilo. Od svatby bydleli v bytě po rodičích oběti. V bytě bydlela ještě dcera oběti z prvního manželství a její nezletilý syn. Dle sdělení pana Václava za vše mohla manželčina dcera, která ho provokovala a vyvolávala hádky.

Oběť oznámení učinila po sedmi měsících trvání především hrubého slovního napadání a dělání různých schválností. Zlomovým bodem byl pobyt pana Václava v lázních, kde se léčil s páteří. Před jeho pobytem v lázních se jednalo o normální manželské soužití.

V lázních začal hodně pít alkohol a v pití pokračoval i po návratu z lázní. Neměl práci, byl nervózní a často chodil do restaurace, kde požíval alkohol. Pobíral částečný invalidní důchod, který většinou propil. Po návratu z restaurace manželce i její dceři sprostě nadává, rozbíjí zařízení bytu, pouští nahlas televizi a rádio, bouchá dveřmi nebo nechává dlouho svítit. Manželce vyčítá, že s nimi bydlí jejich dcera s dítětem. Toto dělá třeba celý týden, když má peníze na alkohol. Když nepije, tak je relativně klidný. Několikrát byl policií odvezen na záchytku. Násilného jednání se dopouští jen pod vlivem alkoholu. Čím více je opilý, tím je agresivnější.

Na základě prvotního oznámení bylo proti panu Václavovi zahájeno trestní stíhání. Pan Václav však ve svém jednání pokračoval a měsíc po oznámení ze strany jeho manželky fyzicky napadl její dceru tak, že ji opakovaně kopl do hrudníku. Vzhledem k tomu, že pokračoval v jednání, za které již byl trestně stíhán, byl jako obviněný zadržen a následně vzat do vazby.

Při šetření oznámení ze strany policie pan Václav k věci vypovídal, ale při dotazech na jednotlivé útoky vůči oběti uváděl, že o tom nic neví, že si nic nepamatuje. Přiznává požívání alkoholických nápojů, ale necítí se být opilý, ale jen veselý. K oznámení jeho manželky byla vyslechnuta její dcera a především jejich sousedé. Dcera násilné jednání pana Václava potvrzovala a to také z toho důvodu, že byla i obětí jeho násilného jednání. Sousedé potvrzovali hlasité a sprosté nadávky ze strany pana Václava, hlasitě puštěnou televizi i jeho sklon k požívání alkoholu.

V rámci vyšetřování byl na pana Václava vypracován znalecký posudek z oboru psychiatrie, ve kterém však znalec nezjistil existenci nějaké duševní choroby. Pan Václav se po rozvodu s bývalou manželkou ambulantně léčil v psychiatrické ambulanci z důvodu depresí. Léčba byla komplikována tím, že nespolupracoval a požíval alkoholické nápoje. Při vypracování posudku znalec zjistil u pana Václava závislost na alkoholu ve III. vývojové fázi a doporučil uložení ochranné ústavní protialkoholní léčby. V době páchaní trestné činnosti byla jeho rozpoznávací a ovládací schopnost snížena až do podstatné míry. Toto snížení bylo způsobeno opilostí, kterou si obviněný způsobil sám požitím alkoholu.

U řízení před soudem pan Václav své násilné jednání zcela nedoznal. Vinu svaloval i na dceru jeho manželky. Připustil slovní nadávky, ale ty byly vzájemné. Nikoho fyzicky nenapadal. Alkohol sice požíval, ale necítí se být alkoholikem.

Pan Václav byl soudem 1. stupně odsouzen pro trestný čin podle ust. § 215a odst. 1 tr. zákona k trestu odnětí svobody v trvání 6 měsíců, který mu byl podmíněně odložen na

zkušební dobu v trvání dvou let. Dále bylo panu Václavovi uloženo ochranné léčení protialkoholní ve formě ústavní.

Trestní řízení trvalo od oznámení oběti do pravomocného rozsudku soudu necelé 4 měsíce především proto, že byl obviněný ve vazbě. Po propuštění z vazby a po vykonání ochranného léčení se manželé rozvedli a pan Václav byl z bytu jeho manželky vystěhován. Nyní bydlí na různých místech po svých známých. Alkoholické nápoje požívá i nadále.

4.3 Richard, 46 let – **neúspěšný podnikatel**

Dalším popisovaným případem bude případ pana Richarda, kterému bylo v době trestního stíhání 46 let. Tento případ je zvláštní tím, že agresor se nezdráhal použít násilí vůči manželce i před jejich nezletilou dcerou.

Pan Richard pochází z neúplné rodiny. Jeho otec zemřel, když mu bylo deset let. Matka je již ve starobním důchodě, je zdráva. Má dva bratry. S oběma se stýká. Nikdo z rodiny netrpěl duševní chorobou. Vyrůstal v normálním prostředí. Otec byl na matku hodný. Richard vychodil základní devítiletou školu vyučil se malířem, natěračem. Nyní pracuje na živnostenský list jako zedník a malíř. Svou dílnu má v místě trvalého bydliště.

S obětí se seznámil osmnáct let před zahájením trestního stíhání. Krátce po seznámení se s obětí oženil. Manželka byla ve stejném věku jako manžel. Během manželství se jim narodily tři děti, dva synové a dcera. Synové jsou starší o 12 let respektive o 10 let než jejich sestra. Již od svatby bydleli v domě, který byl ve vlastnictví rodičů oběti. Obývali 1. patro domu a podkroví. Jednalo se o oddělené bydlení. Rodiče oběti jí tuto část domu darovali.

K napadání oběti ze strany manžela občas docházelo již po svatbě. Útoky se začaly stupňovat a byly stále častější asi dva roky před oznámením věci na policii. Manžel pil často alkohol. Měl problémy s prací, nešly mu zakázky. Zákazníci mu neplatili. Napadání se opakovalo celkem pravidelně v pondělí, středu a pátek skoro každý týden. Manžel si hledal záminky proto, aby mohl manželku slovně napadat, např. že není vyneseny koš, že je na stole moc věcí. Nadával jí sprostými slovy i jinými hrubými výrazy. Slovní napadání vyvrcholilo fyzickým násilím. Manžel svou oběť fackoval, kopal jí do zad, do nohou, strkal do ní, povaloval jí na zem a také jí škrtil.

Po roce takového násilí podala manželka žádost o rozvod. Rozvedeni byli až po 9 měsících. Během rozvodového řízení slovní i fyzické napadání pokračovalo. Manžel však chodil za svou přítelkyní a napadání nebylo tak časté. Při jednom z napadení, kterému byla přítomna i nezletilá dcera, manželku udeřil opakovaně pěstí do obličeje a kolenem ji udeřil do hrudníku. Způsobil jí tak komplikovanou zlomeninu nosu a zlomil jí dvě žebra. Vyhledala lékařské ošetření a z důvodu zranění nosu musela podstoupit plastickou operaci. V pracovní neschopnosti byla skoro dva měsíce. Od tohoto napadení se manžel v domě moc neukazoval, ale když přišel, tak ji opět napadal. Spíše se jednalo o nadávky. Oběť oznámení učinila až v době, když začala mít strach i o nezletilou dceru.

Při prvotním šetření oznámení ze strany policie se pan Richard k věci odmítal vyjádřit. Využil svého práva a k věci nevypovídal. Po zahájení trestního stíhání ve své výpovědi uvedl, že je pravda, že manželku fyzicky a slovně napadal. Také uvedl, že svého jednání lituje. K oznámení jeho manželky bylo vyslechnuto i několik svědků i nezletilá dcera, která byla několikrát přítomna násilného jednání otce. Slovní napadání potvrdili dcera se synem i matka oběti. Fyzické napadení však mohla potvrdit jen nezletilá dcera.

V rámci šetření případu bylo zjištěno, že ačkoliv oběť při opakovaném ošetření u lékaře uvedla, že byla napadena ze strany manžela, tak policie nebyla ze strany lékaře ani ze strany zdravotní pojišťovny nijak informována. Oznámení musela učinit až samotná oběť.

V rámci vyšetřování nebyl na pana Richarda vypracován znalecký posudek z oboru psychiatrie.

U řízení před soudem pan Richard opětovně uvedl, že udělal vše, co se mu klade za vinu a svého jednání lituje. Více se k věci odmítal vyjádřit. Jeho vina tedy byla dále dokazována z výpovědi dalších svědků.

Pan Richard byl soudem 1. stupně odsouzen pro trestný čin podle ust. § 215a odst. 1, odst. 2 tr. zákona a trestný čin podle ust. § 221 odst. 1 tr. zákona k trestu odnětí svobody v trvání 2,5 roku, který mu byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání čtyř let za současného stanovení dohledu.

Samotným vynesením rozsudku však trestní řízení neskončilo. V současné době dochází pan Richard v pravidelných měsíčních intervalech na středisko Probační a mediační služby, kde je nad ním vykonáván dohled. Ten potrvá po dobu 4 let. Ze studia spisu vedeného na Probační a mediační službě a z účasti na jedné konzultaci s panem Richardem jsem zjistil, že pan Richard se ke svému odsouzení staví negativně. Ačkoliv svou vinu doznal, nyní své násilné jednání popírá. Říká, že to bylo úplně jinak, ale to je prý už jedno. S bývalou manželkou se nestýká. Vidí jí pouze jednou měsíčně, když platí výživné na dceru. S dcerou

komunikuje pouze telefonem a to jen občas. V domě, kde dřív bydleli, už nebydlí ani on ani bývalá manželka. Oba se odstěhovali. On bydlí u přítelkyně, kterou navštěvoval ještě v době manželství. S touto přítelkyní má poměr již 14 let a mají spolu syna, kterému je 10 let. Dohled probačního úředníka vidí jako nutné zlo. Nebere dohled jako možnost nápravy nebo zlepšení jeho chování. Udělá jen to, co mu zákon ukládá, bude chodit na konzultace, zaplatí náklady trestního řízení, ale nic víc. Při rozhovorech nespolupracuje, odmítá odpovídat na kladené otázky.

Trestní řízení trvalo od oznámení oběti do pravomocného rozsudku soudu přesně jeden rok. Oběť se s manželem rozvedla již před oznámením. Jako poškozená se taktéž účastnila konzultace u probačního úředníka. Uvedla, že bývalý manžel výživné na dceru platí nepravidelně, dluhy které má, vůči ní také neplatí. Chodí za ní do zaměstnání, s dcerou komunikuje jen přes SMS zprávy, jinak se nestýkají. Rozvod, odsouzení bývalého manžela a samostatné bydlení vidí jako velký přínos především pro dceru. Dcera se už nemusí bát, že přijde domů opilý otec a bude zle.

4.4 Alexandr, 20 let – **cholerik**

Posledním popisovaným případem bude případ pana Alexandra, kterému bylo v době trestního stíhání 20 let. Případ je specifický věkem agresora a také tím, že násilné jednání směřoval vůči svým sourozencům.

Alexandr pochází z úplné rodiny, ale rodiče se v jeho 15 letech rozvedli. O otci není moc informován, od rozvodu rodičů ho moc nevidá. Naposledy otec pracoval jako vlakvedoucí. Matka je zdravá, pracuje jako mistrová na učilišti. Alexandr má staršího a mladšího bratra. Nikdo z rodiny netrpěl duševní chorobou. Prostředí v němž vyrůstal, nebylo moc dobré. Otec ve větší míře požíval alkohol, nadával a bil jeho i bratry. Alexandr vychodil základní devítiletou školu a pak se vyučil truhlářem. Nyní pracuje v soukromé firmě, kde montuje plastová okna. Práce ho baví.

S bratry a matkou žije v opraveném rodinném domě. Na domácnost přispívá on, starší bratr a matka. Mladší bratr ještě studuje. Každý z členů rodiny má svůj pokoj. Hlavním problémem jeho agresivního je špatné ovládnání svých emocí a neústupné chování.

Oznámení na policii učinil jeho starší bratr. Bylo to asi rok a půl po tom, co začal být ve větší míře agresivní. Během této doby bylo učiněno několik oznámení ze strany matky i mladšího bratra. Tato jednotlivá oznámení na linku 158 byla kvalifikována jako přestupky. Nebyly však řešeny, protože se jednalo o návrhové přestupky a nikdo z oznamovatelů se k přestupkové komisi nedostavoval. Alexandr byl agresivní zejména vůči svým bratrům. K matce si nic nedovolil. Násilného jednání se dopouštěl několikrát do měsíce. Bratrům, zejména mladšímu, sprostě nadával a vyhrožoval fyzickým násilím. Během hádek do nich kopal, fackoval je a také je škrtil. Ponižoval je sdělením, že on může všechno a oni jsou nic. V posledním případě napadl svého mladšího bratra tak, že mu způsobil pohmoždění pravé ruky a zlomeninu jednoho prstu pravé ruky. Po tomto incidentu začala policie věc šetřit jako trestný čin.

Při šetření oznámení ze strany policie pan Alexandr k věci uváděl, že se s bratry hádá a někdy i porve, ale nemůže za to jen on. Bratři ho provokují a on se nechá vyprovokovat. Pak dochází k hádkám a ke rvačkám. Během šetření případu byli vyslechnuti jeho bratři a jeho matka, kteří násilné chování potvrzovali. Toto jednání bylo potvrzováno i z přestupkových spisů.

V rámci vyšetřování byl na pana Alexandra vypracován znalecký posudek z oboru psychiatrie, ve kterém však znalec nezjistil existenci nějaké duševní choroby nebo závislosti na alkoholu. V době páchaní násilí mohl rozpoznat nebezpečnost svého jednání. Jeho schopnost ovládat své jednání byla sice mírně snížena, ale nejednalo se o poruchu, která by tuto schopnost významně snižovala vzhledem k páchanému trestnému činu. Osobnost Alexandra nebyla ještě zcela vyžralá a vyvíjela se disharmonicky směrem k emoční nestabilitě. Znalec ve svém posudku doporučil uložení ochranného ambulantního psychiatrického léčení.

U řízení před soudem pan Alexandr uváděl podobné okolnosti na svou obhajobu jako při vyšetřování. Byl sice agresivní, ale nikoho bezdůvodně nenapadal. Jeho bratři znají jeho povahu a často ho provokovali. On pak vybuchl, nadával jim a také je mlátil. Je si vědom své výbušné povahy. Sám vyhledal pomoc psychiatra a pravidelně jej navštěvuje.

Pan Alexandr byl soudem 1. stupně odsouzen pro trestný čin podle ust. § 215a odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákona k trestu odnětí svobody v trvání 2 let, který mu byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou let se současným vyslovením dohledu.

Jako v případě pana Richarda však samotným vynesáním rozsudku trestní řízení neskončilo. V současné době dochází pan Alexandr pravidelně na středisko Probační a mediační služby, kde je nad ním vykonáván dohled. Chodí sem pravidelně každý měsíc. Od

vyslovení dohledu byl zatím na třech konzultacích. Měl jsem možnost se seznámit se spisem vedeným na Probační a mediační službě a také jsem se účastnil jedné konzultace s panem Alexandrem. Zjistil jsem, že Alexandr svého jednání lituje, i když to podle něj nebyla jen jeho vina. Snaží se vše napravit. Stále bydlí s bratry a s matkou v jednom domě. Už se nehádá. Když se ho bratři snaží nějak vyprovokovat odchází raději ven. Při otázce probačního úředníka jaké vlastnosti si na sobě nejvíce váží, uvedl pravdomluvnost. Když byl dotázán, co ho na sobě nejvíce trápí, uvedl, že je nervák, tvrdohlavý a výbušný. Oproti panu Richardovi je pro něj vyslovený dohled kladným přínosem. Může si o svém problému povídat s někým nezaujatým. Proto také dochází k psychiatrovi. Nikdo mu to sice nenařídil, ale on to dělá pro sebe.

K tomuto případu bych chtěl uvést, že jeho vyšetřování jsem sám vedl a postoj Alexandra se v době od jeho výslechu jako obviněného ke konzultaci u probačního úředníka velmi změnil.

Trestní řízení trvalo od oznámení do pravomocného rozsudku soudu necelých 9 měsíců. Alexandr bydlí se svou matkou a se svými bratry nadále ve společném domě a k žádnému násilnému jednání již nedochází.

Na základě uvedených skutečností je tedy každý popisovaný případ něčím specifický a něčím originální. Stejně jako pachatel domácího násilí obecně. Především specifičnost každého případu domácího násilí je úskalím pro vytvoření určitého vzorového postupu zacházení s jeho pachateli. Postup, jak v případech domácího násilí postupovat, lze jen těžko zobecnit a je třeba ke každému případu přistupovat individuálně.

Pokud se zaměřím na společné jmenovatele všech čtyřech případů, uvedu tyto tři:

- oběť se těžko rozhodovala oznámit agresorovo násilné chování,
- nikdo z agresorů nebyl duševně nemocný člověk,
- násilí bylo bezdůvodné a z malicherných příčin.

Nebylo tedy podstatné, z jakého výchovného prostředí agresor vzešel (většinou se jednalo o normální rodiny), jaké má vzdělání (většinou vyučení nebo maturita), jaké má povolání (živnostník, zaměstnanec nebo nezaměstnaný), nebo jak je starý. Podstatné bylo, že se všichni dopouštěli násilného jednání, které ponižovalo jiné, způsobovalo jim citovou i fyzickou újmu a jednání se dopouštěli na blízkých osobách.

Závěr

Tato práce se zabývá problematikou domácího násilí z pohledu teoretického i z pohledu praktického. Je blíže zaměřena na osobnost pachatele domácího násilí – agresora.

V úvodní části jsem vymezil pojem domácího násilí z teoretického hlediska. Popisoval jaké projevy chování můžeme považovat za domácí násilí, uvedl jsem specifika a fáze domácího násilí. Zmínil jsem se o formách, tedy o způsobech, jakými je domácí násilí pácháno. Popsal jsem vztah oběti a agresora a především jsem uvedl skutečnosti, které brání řešení domácího násilí nebo odchodu oběti od agresora. Podrobněji jsem popsal mýty spojované s domácím násilím, kde jsem u každého mýtu uváděl příklady ze skutečných případů domácího násilí.

Pojmem domácího násilí jsem se zabýval i z legislativní stránky, která má, zejména při jeho řešení, podstatný význam. Zaměřil jsem se na vznik právních předpisů v České republice, které se zabývají otázkou domácího násilí. Jmenovitě jsem se zaměřil na Listinu základních práv a svobod, Trestní zákon a Zákon o trestním řízení soudním, Zákon o rodině a Občanský zákoník. V otázce legislativy jsem se podrobněji zabýval institutem vykázání agresora, který je účinný od 1.1.2007. Popsal jsem jeho funkci a jeho přínos pro oběť. Uvedl jsem statistické údaje za rok 2007 a také jsem se zaměřil na postup policie na místě domácího násilí. Ačkoliv je institut vykázání velkou možností, jak začít řešit domácí násilí, upozornil jsem na nebezpečí, které hrozí při nečinnosti ze strany oběti.

Důležitou částí této práce je část zaměřena na osobnost agresora. V té jsem se zabýval z psychologického hlediska, ale i z hlediska sociálního. Hledal jsem příčiny vzniku domácího násilí, zameřil jsem se na řešení domácího násilí především nápravou samotného agresora. V České republice totiž neexistuje žádný program, který by pracoval s pachatelem domácího násilí z lékařského hlediska a tím se podílel na jeho nápravě. Programem nemyslím izolaci pachatele při výkonu trestu odnětí svobody ve věznici.

Obsahem práce není jen teoretická část, která byla vypracována na základě studia dostupné literatury a dalších informačních zdrojů, ale i část praktická. Praktická část se objevuje v kapitole – Osobnost agresora. Zde jsem hovořil o sociálním postavení agresora a využil jsem zde statistických údajů Policie ČR. Z nich jsem vytvořil tabulky a grafy, ve kterých je uveden věk pachatele, jeho nejvyšší dosažené vzdělání, jeho zaměstnání nebo to, zda se domácího násilí dopouštěl pod vlivem alkoholu nebo drog.

Dále je praktická část obsažena v poslední kapitole, ve které popisují konkrétní případy domácího násilí. Od účinnosti novely trestního zákona 1. 6. 2004 jsem se setkal s velkým počtem případů domácího násilí a vybral jsem 4 případy, které vhodně vystihují rozdílnost pachatelů domácího násilí. Popisují případ domácího násilí i osobnost agresora. Zabýval jsem se zde délkou trvání domácího násilí, způsobem, kterým bylo domácí násilí páčáno i skutečností, která vedla oběť k oznámení násilného jednání. Na konci každého příběhu popisují trest, který byl agresorovi uložen a také to, jak dnes oběť a agresor žijí.

Problematika domácího násilí je velmi obsáhlá a v této práci ji nebylo možné celou postihnout. Zaměřil jsem se tedy především na původce domácího násilí. Pokusil jsem se nalézt příčiny vzniku násilí a zároveň jsem poukazoval na nedostatečnou odbornou pomoc pro agresora. Mám za to, že odborná pomoc poskytnutá agresorovi je neméně důležitá jako pomoc poskytnutá oběti.

V domácím násilí se nejedná pouze o problém oběti a agresora. Problém se dotýká celé současné společnosti, a proto je třeba jej zásadním způsobem řešit. Myslím si, že nejvhodnějším způsobem není následná represe, ale včasná prevence. Prevence má rozhodně větší přínos, protože při vhodné prevenci nemusí k samotnému násilí vůbec dojít. Pokud však k takovému jednání dojde a agresor bude následně potrestán, je třeba hledat příčiny vzniku agresivity a řešit ji od jejího počátku. Nelze se spokojit s represí ve formě ukládaných trestů. Je třeba problém řešit globálně především fungující spoluprací mezi orgány činnými v trestním řízení, intervenčními centry, zdravotnickými zařízeními, neziskovými organizacemi či obětí a svědky domácího násilí.

Česká společnost se již nachází ve stádiu, kdy domácí násilí nepovažuje za problémy „těch druhých“. O problematice je mnohem lépe informována a její náhled na tuto problematiku již není ovlivněn spoustou mýtů a polopravd.

S pojmem domácího násilí se setkávám již delší dobu a mohu říci, že od 1. 6. 2004, kdy došlo k novele trestního zákona a od 1. 1. 2007, kdy nabyl účinnosti zákon č. 135/2006 Sb., bylo uděláno mnoho proto, aby mohl být tento problém rázně řešen a agresorovi bylo zabráněno v jeho dalším násilném jednání. Nemyslím si však, že by současný stav byl zcela ideální a je tedy třeba v započaté práci dále pokračovat a aktivitu v problematice domácího násilí dále rozvíjet. Nabízí se zde např. aktuální otázka opětovné novelizace trestního zákona, která by se měla týkat trestního postihu za slídění a pronásledování. Tedy nejen násilí vůči blízké osobě ve společném obydlí, ale jakékoliv obtěžující jednání formou telefonátu, SMS zpráv, e-mailů, čekání před domem, apod., ze strany kohokoli.

Domácí násilí je tedy pojem, který se stále rozvíjí a vznikají zde stále nové otázky. Na ně je třeba hledat vhodné odpovědi a vhodná řešení. Věřím, že tato práce některé odpovědi obsahuje a že do budoucna bude dobrým základem pro další zpracování v případném pokračujícím studiu. Na poznatky, které obsahuje, bude možné navázat případným výzkumem nebo je eventuálně použít při seznamování nových policistů s problematikou domácího násilí a to především z praktické stránky.

Resumé

Práce se věnuje problematice domácího násilí a osobnosti agresora. Domácí násilí je problémem, který se týká každého člena společnosti. V práci jsou uvedena obecná fakta o domácím násilí. Jsou v ní zmíněny specifika domácího násilí, fáze domácího násilí a druhy násilného jednání. V práci jsou zmíněny některé mýty v souvislosti s domácím násilím, které jsou doplněny příklady z praxe. Zmiňuje legislativní úpravu ve vztahu k domácímu násilí. Popisuje vývoj legislativy i současné platné právní normy. Blíže se zaměřuje na osobnost agresora. Agresorem se zabývá z hlediska psychologického a sociálního.

Na základě statistických údajů je k osobě agresora vypracováno několik grafů a tabulek, ve kterých je agresor rozdělen do skupin podle několika sociálních hledisek. V práci je hovořeno o možnostech a způsobech nápravy agresora. V praktické části jsou zmíněny čtyři skutečné případy domácího násilí, ve kterých je popisován agresor, průběh násilného jednání, jeho příčiny, skutečnosti, které vedly oběť k oznámení domácího násilí i trest, který byl agresorovi uložen.

Anotace a klíčová slova

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou domácího násilí se zaměřením na osobnost samotného agresora z psychologického a sociálního hlediska. Popisuje domácí násilí z obecného hlediska a z hlediska stávající legislativy. Zabývá se nově zavedenými právními prostředky k jeho řešení, zejména institutem vykázání. Obsahuje konkrétní případy domácího násilí, z kterých je možné si obecné poznatky porovnat se skutečností.

Klíčová slova

Domácí násilí, agresor, oběť, příčiny násilí, mýty, institut vykázání, náprava agresora, trestní odpovědnost.

Annotation

The Bachelor's work is engaged in the problem of the home violence, aiming at a personality of the aggressor from the psychological as well as the social view. It describes the home violence from a general point of view and from the view of contemporary legislation. The work deals with new legal means for its solution, mainly of institution of showing out. It contains the real events of the home violence from which it is possible to compare the general knowledge with reality.

Key words

The home violence, an aggressor, a victim, cause of violence, legends, the institution of showing out, atonement of an aggressor, the criminal responsibility.

Seznam použité literatury

1. Zákon číslo 140/1961 Sb., trestní zákon
2. Zákon číslo 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
3. Zákon číslo 94/1963 Sb., o rodině
4. Zákon číslo 40/1964 Sb., Občanský zákoník
5. Zákon číslo 283/1991 Sb., o Policii České republiky
6. Ústavní zákon číslo 2/1993 Sb., Listina základní práv a svobod
7. Zákon číslo 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.
8. BENTOVIM, A. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*, Praha : Grada Publishing, 1998, 117 s. ISBN 80-7169-629-3
9. BURIÁNEK, J., KOVAŘÍK, J. a kol. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*, Praha: Triton, 2006, 108 s. ISBN 80-7254-914-6.
10. CONWAYOVÁ, H. L., *Domácí násilí*, Praha: Albatros Plus, 2007, 159 s. ISBN 978-80-00-01550-7.
11. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*, Praha: Grada Publishing, 2007, 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2
12. FORWARDOVÁ, S., FRAZIEROVÁ, D., *Citové vydírání Jak ho rozpoznat a ubránit se mu*, Praha: Motto, 1999, 192 s. ISBN 80-7246-023-4.
13. GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J. KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*, Praha: Vyšehrad, 2000, 104 s. ISBN80-7021-416-3.
14. KEJDOVÁ, M., VAŇKOVÁ, Z. *Právo a sociální politika*, Brno: Institut mezioborových studií, 2005, 177 s., učební text.
15. MÜHLPACHR, P. *Kapitoly ze sociální patologie*, 3. vyd. Brno: Institut mezioborových studií, 2003, 82 s., učební text.
16. NETÍK, K., NETÍKOVÁ, D. HÁJEK, S., *Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie*, Praha: C. H. Beck, 1997, 140 s. ISBN 80-7179-177-6.
17. NETÍK, K., *Závěrečná zpráva z řešení úkolu zadaného Ministerstvem zdravotnictví ČR - Péče o násilné jedince v rodině*, Praha 2004, 83 s.
18. NETÍK, K., *Závěrečná zpráva z řešení úkolu zadaného Ministerstvem zdravotnictví ČR - Péče o pachatele partnerského násilí, screening, osobnost, terapie*, Praha 2005, 78 s.

19. ŠPATENKOVÁ, N. a kol., *Krizová intervence pro praxi*, Praha: Grada Publishing, 2004, 200 s. ISBN 80-247-0586-9.
20. POLICEJNÍ PREZIDIUM ČR, *Manuál k postupu policistů v případech domácího násilí*, Praha: 2006, 80 stran
21. <http://www.bkb.cz/index.php>
22. <http://www.domacinasili.info/cze>
23. http://www.domacinasili.info/cze/vzdelavaci_aplikace/terapie%20pachatelu%20DN.htm
24. <http://www.donacentrum.cz/>
25. http://www.donalinka.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=378
26. http://www.help24.cz/index.php?page=clanky&view=obeti_domaciho_nasili
27. <http://www.koordona.cz/index.php?cat=02&art=00>
28. http://www.kudlanka.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=209&Itemid=32&limit=1&limitstart=2
29. http://www.mpsv.cz/files/clanky/4231/Prehled_IC_24092007.pdf
30. <http://www.mvcr.cz>
31. http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/zlom_manual.pdf
32. <http://www.spondea.cz/>
33. <http://www.stopnasili.cz/>
34. http://www.persefona.cz/download/analyza_bila_mista.pdf

Seznam příloh

Příloha č. 1 : Dotazník SARA DN

Příloha č. 2 : Manuál pro lékaře (dvě strany)

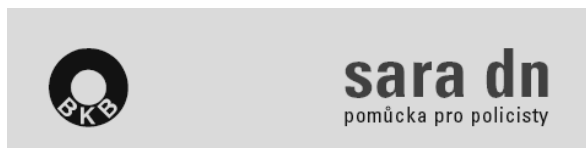
Příloha č. 3 : Síť intervenčních center (dvě strany)

Příloha č. 4 : Postup policie při řešení případů domácího násilí (dvě strany)

Příloha č. 5 : Policista v kontaktu s obětí trestného činu (dvě strany)

Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník SARA DN

OTÁZKY ke zjištění rizika eskalace domácího násilí

DOMÁCÍ NÁSILÍ

Domácí násilí (dále jen dn) je především fyzické, psychické nebo sexuální násilí, ke kterému dochází mezi blízkými osobami. O domácí násilí se jedná vždy, pokud jsou přítomny všechny následující znaky.

KLÍČOVÉ ZNAKY DN

- 1) **OPAKOVÁNÍ A DLOUHODOBOST** – z jednoho útoku jakéhokoli charakteru ještě nelze určit, zda jde o domácí násilí. Může to však být jeho začátek. *Ptejte se na minulé incidenty, na předešlé zákroky PCR, na úrazy apod.*
- 2) **ESKALACE** – domácí násilí se stupňuje od útoků proti lidské důstojnosti k fyzickým útokům až k závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život. *Ptejte se, jak často se incidenty opakují a zda roste intenzita útoků či výhrůžek.*
- 3) **JASNÉ A NEZPOCHYBNITELNÉ ROZDĚLENÍ ROLÍ** na ohroženou osobu a násilnou osobu – domácím násilím nejsou vzájemná napadání, hádky, rvačky, spory, kde je rovné nebo střídavé postavení stran incidentu. *Ptejte se, kdo je ohrožen a kdo ubližuje.*
- 4) **NEVEREJNOST** – domácí násilí probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, stranou společenské kontroly. *Ptejte se, kdy a kde k násilí dochází.*

sara dn

SOUBOR RIZIKOVÝCH FAKTORŮ KE ZJIŠTĚNÍ HROZBY BUDOUCÍHO DN

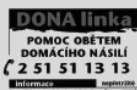
V případě, že na místě zákroku identifikujete situaci jako domácí násilí, doporučujeme vám položit následující katalog otázek. Ty pomohou vám i ohroženým osobám uvědomit si reálné riziko současného a budoucího ohrožení. Zdrojem informací, tj. osobou, která na otázky odpoví, může být ohrožená osoba, oznamovatel (např. sousedé), ale i násilná osoba.

Otázky jsou orientačním vodítkem a slouží k rychlému a správnému rozhodnutí o dalším postupu. Otázky pokládejte v souvislosti s aktuálním incidentem a zajímejte se také o incidenty předchozí, protože domácí násilí je násilím na pokračování. V této fázi zákroku není nutné provést písemný záznam, je-li to možné, doporučuje se pořádat záznam zvukový.

K vyhodnocení budoucího možného rizika dn použijte vlastní úvahu. Zvažte další kroky a opatření. Ze škály možných opatření zvolte vždy takové, které bude s přihlédnutím ke konkrétní situaci maximálně bezpečné pro ohroženou osobu.

Například:

- přivolejte další policisty
- zvažte opatření podle trestního řádu nebo zákona o PCR
- po 1. 1. 2007 zvažte „vykázání“ podle zákona č. 135/2006 Sb.
- doporučte azylové zařízení nebo jiné bezpečné místo
- použijte ohroženou osobu o bezpečnostním plánu
- informujte OSPOD o dětech v rodině
- předejte ohrožené osobě kontakt na DONA linku

Tento dokument vydává Bílý kruh bezpečí, o.s. v rámci projektu „Regionální podpora informovanosti o nonstop lince pomoci obětem domácího násilí“, projekt spolufinancuje Evropská unie a státní rozpočet České republiky.

sara dn

3x5 otázek na rizikové faktory

ODDÍL 1

NÁSILÍ VE VZTAHU K BLÍZKÉ OSOBĚ

- 1) **Dopouští se násilná osoba závažného fyzického nebo sexuálního násilí?**
– např. fyzické útoky a sexuální násilí, pokusy o ně, použití zbraní
- 2) **Vyhrožuje závažným násilím, sděluje své násilné úmysly?**
– např. vyjadřuje vražedné nebo agresivní myšlenky, plány, ničí oblíbené věci ohrožené osoby
- 3) **Dochází ke stupňování fyzického/sexuálního násilí nebo výhrůžek a úmyslů ze strany násilné osoby?**
– např. zvyšuje se krutost, četnost nebo různorodost násilných činů, výhrůžek nebo úmyslů
- 4) **Porušuje násilná osoba příkazy soudu a jiná nařízení?**
– např. podmínky kauce, zkušební doby, podmíněčného propuštění, trestu zákazu pobytu, společenské záruky, probace aj.
- 5) **Má násilná osoba názory a postoje, které schvalují násilí?**
– např. vyznává a omlouvá zneužívání moci a různé formy násilí, trpí chorobnou žárlivostí, má potřebu ovládat blízké osoby, zlehčuje nebo popírá dn

ODDÍL 2

OBECNÉ SKLONY NÁSILNÉ OSOBY K NÁSILÍ

- 1) **Dopouští se obecné kriminality?**
– jedná násilná osoba antisociálně na veřejnosti (tj. mimo domácí násilí), existují informace o takovém chování, je držitelem zbraně
- 2) **Jsou informace o problémech v předchozích vztazích?**
– měla násilná osoba problém vytvořit a udržet dlouhodobý důvěrný vztah (opakované opouštění partnera, násilí ve vztahu)
- 3) **Má násilná osoba pracovní nebo finanční problémy?**
– např. je dlouhodobě bez zaměstnání, často mění zaměstnání, má výrazné finanční obtíže
- 4) **Má násilná osoba problémy s toxikomanií a jinými závislostmi?**
– např. problémy spojené s užíváním nelegálních drog, alkoholu nebo předepsaných léků, s hráčkou závislostí např. na automatech
- 5) **Má násilná osoba problémy v oblasti duševního zdraví?**
– např. evidentní známky narušení kontaktu s realitou, extrémní chování vybočující mimo normu

ODDÍL 3

ZRANITELNOST OHROŽENÉ OSOBY

- 1) **Chová se ohrožená osoba rozporuplně ve vztahu k násilné osobě?**
– přestože se chce od násilné osoby odpoutat, udržuje s ní pravidelné nebo nepravidelné kontakty, popírá a omlouvá akce násilníka, svaluje vinu na sebe
- 2) **Má z násilné osoby extrémní strach?**
– tzn. hladina strachu výrazně ovlivňuje její sebeobraně chování, strach ohroženou osobu traumatizuje a ochromuje její jednání
- 3) **Má ohrožená osoba problém se zajištěním svého bezpečí?**
– riziko je veliké, pokud ohrožená osoba nemá znalosti o tom, kde a jak hledat pomoc, není schopna zajistit své bezpečí, nezná svá práva, má malé nebo žádné kontakty s přáteli a s původní rodinou
- 4) **Existují objektivní překážky, které brání zajištění bezpečí pro ohroženou osobu (nejenom v místě bydliště, ale i v zaměstnání)?**
– tato místa nezaručují bezpečí, chybí podpora od jiných osob, zdroje pomoci nejsou rychle a lehce dosažitelné, existuje problém s dopravní obslužností
- 5) **Má ohrožená osoba závažné osobní problémy?**
– např. problémy se zaměstnáním, s financemi, problémy právního rázu, mentální problémy, problémy s užíváním návykových látek

www.donalinka.cz – www.bkb.cz – www.domacinasilii.cz
Copyright © 2005 P. R. Kropp, S. D. Hart & H. BeBrage – Copyright © 2006 Bílý kruh bezpečí, o.s.
Kopírování, reprodukce a opětovný přenos jakýmkoli způsobem jsou zakázány mezinárodním právem.

Příloha č. 2 : Manuál pro lékaře (dvě strany)

MANUÁL PRO LÉKAŘE - Pomůcka pro prevenci domácího násilí

Včasná detekce domácího násilí a zacházení s jeho oběťmi - založeno na zahraničních diagnostických a léčebných směrnících upravujících problematiku domácího násilí AMA = (Americká zdravotnická asociace)

Jestliže léčíte zejména ženy, starší pacienty nebo zdravotně postižené, ať již v rámci své soukromé praxe nebo v nemocnici, téměř jistě se mezi nimi najdou pacienti, kteří jsou oběťmi domácího násilí (dále jen DN). Následující doporučený postup by vám mohl pomoci včas rozpoznat přítomnost domácího násilí v pacientově životě. Nabízíme vám informace o vhodné pomoci pro ty, kteří ji potřebují.

Rozpoznávání obětí domácího násilí

Oběti domácího násilí vám většinou samy od sebe nesdělí žádné informace o svém problému. Promluví však, jestliže jim budou pokládány jednoduché a přímé otázky nekonfliktním tónem a v důvěryhodném prostředí. S pacienty hovořte v soukromí, bez přítomnosti jejich partnerů.

Můžete použít např. tyto formulace: „Násilí je velice častou součástí života zejména mnoha žen a proto se na tento problém běžně ptáme našich pacientů/tek“. Pak můžete pokládat přímé otázky jako: „Stalo se vám někdy, že vás blízký člověk uhodil, kopal či jinak napadl nebo vám vyhrožoval?“

Jestliže pacient/ka odpoví ANO, postupujte takto:

1. Povzbudte je, aby o problému hovořili.

„Chtěl/a byste si popovídat o tom, co se vám stalo?“
„Jaké máte pocity?“
„Co byste s tímto problémem chtěl/a dělat?“

2. Naslouchajte a neodsuzujte.

Takový postup by měl vést k zahájení léčby oběti DN a dále k nastínění představy toho, jakou aktuální pomoc zejména potřebuje.

3. Potvrďte oběti její zkušenosti.

Oběti DN se velice často setkávají s nepochopením a nedůvěrou. Mají tendenci minimalizovat strach i násilí, o kterém hovoří. Lékař může vyjádřit svou podporu pomocí jednoduchých vět:

„Nejste sám/a.“
„Nezasloužíte si, aby se s vámi takto zacházelo.“
„Vy nejste ten, kdo nese vinu.“
„To, co se vám stalo, je trestné.“
„Je možné vám pomoci.“

4. Dokumentace:

- Pacientovy problémy a symptomy zadokumentujte jako výsledky svého pozorování a analýzy situace. (Pacientovy problémy by měly být v maximální míře popsány jeho vlastními slovy).
- Pacientova kompletní lékařská anamnéza a důležité momenty jeho sociální anamnézy.
- Detailní popis zranění včetně jeho typu, rozměrů, umístění, citlivosti, možných příčin, pravděpodobného mechanismu jeho vzniku a nabídnutých vysvětlení.
- Názor, zda zranění skutečně odpovídají pacientovu vysvětlení.
- Výsledky všech souvisejících laboratorních a jiných diagnostických vyšetření a postupů.
- Barevné fotografie a obrazové studie, je-li možné jejich pořízení.
- Jestliže byla přivolána policie, jméno vyšetřujícího policisty a všechny úkony, které byly provedeny (policie je přivolána, jestliže si to pacient přeje nebo se jedná o takové zranění, ke kterému musí být policie přivolána na základě zákona).
- Zneužívání, týrání a opuštění dětí je trestným činem, který musí být povinně ohlášen policii. Jestliže máte podezření, že děti žijící v domácnosti pacienta/ky jsou také oběťmi násilí, máte povinnost nahlásit toto své podezření příslušnému orgánu péče o dítě.

5. Analýza rizik pro pacienta/tku:

Věnujte pozornost analýze bezpečí pacienta/ky předtím, než opustí zdravotnické zařízení. Mezi významnější indikátory nebezpečí patří míra strachu pacienta/ky a jeho/její odhad bezprostředního a budoucího bezpečí. Rozhovor s pacientem/tkou o následujících faktorech vám může pomoci určit, zda se nachází v bezprostředním ohrožení:

- Zvýšení frekvence nebo intenzity útoků.
- Opakované nebo nové výhrůžky zabitím nebo sebevraždou ze strany partnera.
- Výhrůžky dětem.
- Přítomnost nebo dostupnost stělné či jiné zbraně.

6. Zajistěte odpovídající léčbu a pomoc:

- Zranění léčit běžným způsobem. Při předepisování léků však berte na vědomí, že by léky, které snižují schopnost bránit se nebo utéct od násilného partnera, mohly ohrozit zdraví nebo život ženy/muže.
- Jestliže se váš/vaše pacient/ka nachází v bezprostředním ohrožení, zjistěte, zda má nějaké přátele nebo rodinné příslušníky, u kterých by mohl/a zůstat. Jestliže toto zázemí nemá, zeptejte se, zda chce ihned odejít do azylového domu. Jestliže není v žádném azylovém domě volné místo, zabývejte se otázkou, zda může být přijat/a do nemocnice.

Jestliže se nepotřebuje okamžitě uchýlit do azylu, nabídněte informace o azylových domech a dalších pomáhajících organizacích. Uvědomte si, že pro muže/ženu může být nebezpečné, jestliže má tyto informace u sebe. Netrvejte proto na tom, aby si je vzal/a s sebou, jestliže si to nepřeje.

Poskytněte pacientovi/tce telefonní číslo místní linky důvěry nebo organizace pro pomoc obětem trestných činů. Pro muže/ženu je bezpečnější, když jej napíšete na lékařský předpis nebo na kartičku návštěv. Nabídněte mu/jí také možnost zatelefonovat si z vašeho telefonu v kanceláři.

Jestliže pacient/tka odpoví záporně nebo nechce o problému hovořit:

1. Všimněte si jakýchkoliv znamení, která mohou indikovat násilí:

- Zranění hlavy, zad, krku, trupu, prsou, břicha či genitálií.
- Četná obranná zranění.
- Delší časový úsek mezi vznikem zranění a vyhledáním lékařské pomoci.
- Vysvětlení, které neodpovídá typu zranění.
- Jakékoliv zranění během těhotenství, zejména zranění břicha či prsou.
- Předěšlá anamnéza traumatu.
- Dlouhotrvající bolesti, pro které není žádná zjevná příčina.
- Psychické problémy jako deprese, sebevražedné představy, úzkost nebo poruchy spánku.
- Partner, který se zdá přespříliš ochranný a který je neustále blízko ženy.

2. Jestliže je přítomen některý z těchto symptomů, ptejte se dále.

Některé otázky mohou odhalit nové informace o situaci pacienta/ky:

- „Vypadá to, jako by vás někdo uhodil. Můžete mi říci, jak se to stalo?“
- „Dost často zjišťujeme, že lidé, kteří vyhledají lékařskou pomoc kvůli podobným symptomům jako vy, mají doma nějaké problémy. Máme velikou starost, jestli vám někdo neublíží nebo vás nějak zneužívá. Děje se u vás doma něco podobného?“
- „Lidé, kteří se cítí podobně jako vy, jsou velice často oběťmi násilí nebo zneužívání ve svých domovech. Děje se u vás doma něco takového?“

3. Jestliže pacient/tka odpoví ANO:

Postupujte podle výše uvedeného návodu.

Jestliže pacient/tka odpoví NE:

Jestliže pacient/ka popírá násilí, ale vy máte silné podezření na jeho přítomnost, můžete muže/ženu informovat o možnosti zprostředkovat mu/jí kontakt na jednotlivé organizace poskytující pomoc pro případ, že by se v budoucnu rozhodl/a takovou pomoc vyhledat.

- Dále můžete napsat telefonní čísla speciální linky pomoci na lékařský předpis nebo na kartičku návštěv.

Neuposuzujte úspěch své intervence podle aktivity pacientů.

Oběti DN velice často hrozí nebezpečí vážného zranění či dokonce ohrožení života, jestliže se pokusí opustit násilného partnera, a tak může trvat poměrně dlouhou dobu, než se k tomuto kroku odhodlá. Pro lékaře je velice frustrující vidět, že pacient/ka zůstává v násilném vztahu. Buďte si však jisti tím, že jestliže jste jim poskytli porozumění a důvěru pro jejich situaci a nabídli dostupnou pomoc, učinili jste vše, co bylo ve vašich silách.

© Bílý kruh bezpečí 2000

Bílý kruh bezpečí poskytuje pomoc obětem trestných činů v šesti poradnách (Brno, Olomouc, Ostrava, Pardubice, Plzeň, Praha).

Informace poskytně centrála: 02/ 5731 7110, 02/ 5731 7100

Příloha č. 3 : Síť intervenčních center (dvě strany)

PRVNÍ KONTAKT S PŘÍPADEM DOMÁČÍHO NÁSILÍ

násilnou osobou může být

- dítě do 15 let
- mladistvý
- dospělý muž
- dospělá žena

ohroženou osobou může být

- žena
- muž
- senior / seniorka
- dítě
- osoba se zdravotním postižením

Pomocí můžeme všichni! Stačí diskretně (kontaktem na intervenční centrum, sociální odbor, orgán sociálně-právní ochrany dětí) upozornit na situaci ve svém okolí, doporučit místo pomoci, doprovodit ohrožené osoby ke zdroji pomoci, v akutním případě přivolat Policii České republiky.

Lhostejnost a skrývání domácího násilí je nejhorší možnou reakcí.

- **Domácí násilí začíná útoky proti lidské důstojnosti** (urážky, ponižování, zesměšňování, omezování, ničení věcí)
- **pokračuje útoky proti zdraví nebo hrozbami násilím** (vyhrožování, fyzické napadání, sexuální násilí)
- **a může vyústit v útoky proti lidskému životu** (útok se zbraní, těžká újma na zdraví, pokus vraždy, vražda)

Prioritou je zajistit bezpečí ohrožených osob a řešit situaci včas, cestou sociálně-právních opatření případně v kombinaci s trestněprávními opatřeními.

Velmi důležitý je první kontakt s případem domácího násilí. Bagatelizace problému, odmítnutí pomoci, zpochybňování závažnosti situace vrací ohrožené osoby zpět do prostředí, ve kterém další dlouhá léta domácí násilí tají a skrývají. Každý profesionál by měl mít na paměti, že informacím o domácím násilí je třeba věřit, zadokumentovat je, zajistit pomoc a poučit ohroženou osobu o bezpečnostním plánu. Přijátá nebo doporučená opatření nesmí zhoršit situaci obětí a vyvolat výbuch násilí.

INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE

INTERVENČNÍ CENTRA

v rámci své působnosti organizují **interdisciplinární spolupráci** státních, samosprávných a nestátních institucí a tu koordinují prostřednictvím interdisciplinárního týmu. V případech zájmu o tuto spolupráci kontaktujte intervenční centrum ve svém kraji.

INTERVENČNÍ CENTRA

- zajišťují pomoc ohroženým osobám v konkrétních případech domácího násilí;
- koordinují spolupráci a vzájemnou informovanost mezi intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie České republiky, obecní policie a ostatními orgány veřejné správy.

Kdo se může zapojit do interdisciplinární spolupráce při řešení případů domácího násilí na komunitní úrovni?

Místa prvního kontaktu ohrožených osob se systémem pomoci:

- Policie ČR
- obecní/městská policie
- přístupkové oddělení obecního úřadu
- intervenční centrum
- OSPOD
- krizové centrum/centrum krizové intervence (pro děti a rodinu)
- manželská poradna
- azylový dům
- linka důvěry
- praktičtí lékaři
- pediatři a další specialisté
- nemocnice (včetně sociálního odd.)
- záchranná služba

Další organizace vhodné pro zapojení do spolupráce: orgány obce a krajské samosprávy, např. oddělení prevence kriminality, sociální odbory, příslušné výbory zastupitelstev apod.

INTERVENČNÍ CENTRUM

pro osoby ohrožené domácími násilím

„Problém domácího násilí nemůže vyřešit jedna osoba ani jedna instituce. Je potřeba dobře vyladěné spolupráce policie, justice a intervenčních center, která je doprovázena mezioborovou spoluprací dalších institucí (zejména poradenských, zdravotnických a sociálních). Hlavní úkol intervenčních center spočívá v tom, aby ohroženým osobám poskytl podporu k obnovení vlastních sil a k řešení problému domácího násilí. Intervenční centra poskytují psychologickou, právní a sociální podporu. Jejich role v systému pomoci obětem násilí je nezastupitelná.“

Expertní skupina Aliance proti domácím násilím
www.domacinasilii.cz

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

PRÁVNÍ RÁMEC

Na základě ustanovení zákona č. 135/2006 Sb. je policista v případech domácího násilí od 1. 1. 2007 oprávněn vykázat násilnou osobu na deset dnů z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou. Opis rozhodnutí o vykazání doručí policista do 24 hodin od jeho vydání spolu s opisem úředního záznamu příslušnému intervenčnímu centru.

INTERVENČNÍ CENTRA poskytují na základě § 60a zákona č. 108/2006 Sb.; o sociálních službách, osobám ohroženým domácím násilím následující služby:

- V případech vykazání je osobě ohrožené násilným chováním vykazaná osoba nabídnuta pomoc nejpozději do 48 hodin od doručení opisu tohoto rozhodnutí intervenčnímu centru.
- Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta rovněž na základě žádosti osoby ohrožené násilným chováním jiné osoby obývajcí s ní společně obydlí nebo i bez takového podnětu, a to bezodkladně poté, co se intervenční centrum o ohrožení osoby násilným chováním dozví.
- Sociální služby v intervenčním centru jsou poskytovány jako služby ambulantní, terénní nebo pobytové (služba poskytovaná formou pobytových služeb ob- sahuje i tyto základní činnosti: poskytnutí ubytování, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy).
- Služba obsahuje sociálně terapeutické činnosti, po- moc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.
- Součástí služby je zajištění spolupráce a vzájemné in- formovanosti mezi intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochra- ny dětí, obcemi, útvary Policie České republiky a obec- ni policie, jakož i ostatními orgány veřejné správy.

SÍŤ INTERVENČNÍCH CENTER V ČESKÉ REPUBLICE

V České republice bylo k 1. 1. 2007 vybudováno patnáct intervenčních center. To je v průměru jedno centrum na 685 975 obyvatel. Adresy intervenčních center, stejně jako telefonické spojení, vám poskytne:

DONA linka 2 51 51 13 13
NONSTOP LINKA POMOCI
PRO OSOBY OHROŽENÉ DOMÁCÍM NÁSILÍM

Adresa vašeho nejbližšího intervenčního centra:

IDENTIFIKACE DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Uvnitř partnerských a rodinných vztahů může docházet k rozmanitým variantám násilných incidentů. Ne všechny lze označit jako domácí násilí. **Podstatu domácího násilí vystihuje pojem „týrání“, který čini soužití nesnesitelným.**

*Dominujícím psychologickým znakem týrání je uplatňování moci a kontroly nad jinou osobou, v případě domácího násilí nad osobou blízkou nebo jinou žijící s násilnou osobou ve společném obydlí. Moc a kontrola jsou uplatňovány zejména prostřednictvím fyzického, psychického, sexuálního a ekonomického násilí. Je důležité umět odlišit rodinné hádky a konflikty od skutečného domácího násilí. V případě konfliktu, hádky či dokonce rvačky je postavení stran rovné nebo se střídá (představte si dvě strany sporu, jejichž postavení a role se mohou i střídát jako ve filmu Válka Roseových). To není domácí násilí. Domácí násilí naopak rovné postavení likviduje, vytváří jasné dělení rolí na osobu násilnou, kontrolyjící, a na osobu ohroženou, závislou.

Domácí násilí má tyto znaky:

- opakuje se
- intenzita a frekvence se stupňují
- nerovné postavení stran, jasné a neměnné role (osoba násilná a osoba ohrožená)
- dochází k němu stranou společenské kontroly, v soukromí

Domácí násilí samo od sebe neskončí, naopak má nebezpečnou tendenci eskalovat. Ohrožené osoby potřebují včasnou a účinnou pomoc, ochranu a podporu.

Intervenční centra nabízejí bezplatné služby v těchto oblastech:

- sociálně-právní poradenství
- zprostředkování kontaktu s dalšími odbornými pracovníky
- sestavení bezpečnostní plánu

Příloha č. 4 : Postup policie při řešení případů domácího násilí (dvě strany)

Postup policie při řešení případů domácího násilí

Povinností policie je především zastavit násilí, zajistit bezpečí oběti, zajistit pachatele. V každém případě by mělo být povinností policisty perfektní zadokumentování incidentu domácího násilí (násilí mezi blízkými, násilí páchané ve společném obydlí).

Na místě incidentu

je prvním krokem zasahujících policistů zajištění bezpečnosti všech přítomných osob. To zahrnuje:

1. **Oddělení oběti a pachatele** je důležité (pokud to okolnosti dovolí, odvést je do oddělených místností, aby na sebe neviděli a nemohli spolu dále komunikovat).
  - Násilí pachatele se může vystupňovat při příjezdu policie, v tu chvíli totiž ztrácí kontrolu nad obětí.
  - Pachatel může kontrolovat oběť i prostřednictvím gest nebo řeči těla a tak může ovlivňovat její komunikaci s policií. Oběť se v přítomnosti pachatele zpravidla bojí mluvit s policií, protože jí hrozí pozdější odplata ze strany pachatele.
  - Policisté by měli mluvit s každou stranou incidentu zvlášť, ale měli by na sebe navzájem vidět, aby si zajistili vlastní bezpečí.
2. **Zajištění veškerých zbraní**, jichž bylo použito, stejně jako dalších (předmětů jako) zbraní, představujících na místě činu bezprostřední hrozbu. To je mj. důležité i pro bezpečí zasahujících policistů, protože při řešení domácího násilí dochází k nevyočitatelnému vývoji a chování jak obětí, tak podezřelých.
3. **Vyhodnocení závažnosti zranění osob** a poskytnutí či zavolání pomoci pro kteroukoliv ze zraněných stran.
4. **Kontrolu bezpečí dětí** a jiných osob na místě činu.

Zásady komunikace s obětí domácího násilí

- Ptejte se oběti.** Odpovědi vám poskytnou přesnější představu o skutečnosti. - *Byla jste již dříve napadána a týrána (historie týrání)? – Byly napadány i děti? – Kde jsou děti v tuto chvíli? – Popište mi dřívější násilné incidenty? – Pozorujete, že se násilí zhoršuje, dochází k němu častěji a je více intenzivní? – Došlo i k poškození věcí? – Jaké vznikly škody? – Byly proti vám nebo vašim dětem použity (věci jako) zbraně?*
- Věřte oběti**, když vám říká, že ji blízká osoba týrá a jinak ubližuje. Skutečné oběti domácího násilí zpravidla ve vyprávění minimalizují to, co se u nich doma děje. Realita bývá mnohem horší.
- Poskytněte oběti důvěru a porozumění.** Jednání s obětí domácího násilí vyžaduje citlivou a trpělivou komunikaci (*Představte se a dejte oběti eventuálně vaši vizitku. Vysvětlete jí, co je vaší úlohou v tuto chvíli. Potvrďte, že chápete, jak je její momentální situace náročná. Povzbudte ji.*)

- **Předejte oběti kontakty na další služby.** Veškeré kontakty oběti předá v kteroukoliv dobu linka DONA na telefonním čísle **2 5151 1313**. Na této lince získají potřebné informace i policisté, například adresu nejbližšího azylového domu, poradenského centra a jiných služeb.
- **Zadokumentujte informace,** které jste k domácímu násilí získali. Později už nebudou tak přesné a mohly by chybět vašim kolegům. Domácí násilí je násilí ve vztahu a nikoliv jednotlivý násilný akt, proto je vaše dokumentace tolik důležitá.
- **Myslete na bezpečí oběti.** Položte si otázku, co se stane po vašem odchodu z bytu. Co se stane, až se vrátí z policie domů. Nabídněte oběti základní informace k bezpečnostnímu plánu. Sdělte jí adresu nejbližšího azylového domu nebo krizového centra.

Kdokoliv se může stát obětí domácího násilí, může to být vaše matka, sestra nebo kolegyně. Chovejte se ke každé oběti tak, jak by od vás v podobném případě očekávaly tyto osoby.

DALŠÍ SLUŽBY - DOMÁCÍ NÁSILÍ

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ centrála: (pomoc obětem trestných činů)	257 317 110 <i>nonstop</i>
LINKA DONA: (pomoc obětem domácího násilí)	251 511 313 <i>nonstop</i>
CENTRUM KRIZOVÉ INTERVENCE:	284 016 666 <i>nonstop</i>
LINKA DŮVĚRY RIAPS:	222 580 697 <i>nonstop</i>
LINKA DŮVĚRY ÚSTÍ NAD LABEM	475 600 789 <i>nonstop</i>
pro děti, dospívající a dospělé:	732 950 930 <i>nonstop</i>
SENIOR TELEFON:	222 221 771 <i>nonstop</i>
ROSA: (centrum pro týrané a osamělé ženy)	241 432 466, 602 246 102

AZYLOVÉ DOMY

Česká Lípa	487 754 906 (pro matky s dětmi)
	487 826 266 (pro muže a ženy)
Děčín	412 537 067 (pro muže)
	417 852 117 (pro matky s dětmi)
Krupka	485 103 141 (pro muže)
	485 108 782 (pro matky s dětmi)
Liberec	485 103 964 (pro matky s dětmi do 4 let)
	416 732 303 (pro muže)
Litoměřice	416 732 271 (pro matky s dětmi)
	475 601 805 (pro muže)
Ústí nad Labem	

POLICISTA V KONTAKTU S OBĚTÍ TRESTNÉHO ČINU

Pro jednání policisty s obětí trestného činu je důležité znát, co oběť po činu prožívá, co cítí. Emocionální rány zahrnují zejména strach z pachatele, nedůvěru, nejistotu, nemožnost soustředit se, rozpomenout se na některé detaily činu, ale také vztek, podrážděnost a lítost. Policista by měl respektovat pocity oběti a v žádném případě by je neměl zlehčovat či zesměšňovat.

- **Do 36 hodin po činu oběť může být v šoku**, prožívá akutní stresovou reakci.

Hlavní zásady pro jednání policistů s obětí:

Informace – poskytněte oběti informace o obvyklém postupu ve vyšetřování, co se bude dít nyní a co později, kde oběť získá další informace, říkejte jen pravdu. Informujte srozumitelně **o právech v trestním řízení**, zejména **o institutu zmocněnce a o peněžitě pomoci státu**. Nezapomínejte na pozůstalé (děti) odkázané výživou na zemřelého. Nebývají účastníky trestního řízení a mají možnost získat peněžitou pomoc. Poskytněte oběti informace **o místech psychologické pomoci a podpory**.

Důvěra a porozumění – oběť si zaslouží váš respekt, trestný čin nespáchala. Dejte jí to najevo svým chováním, buďte trpěliví a ptejte se bezprostředně po činu, zda jí můžete pomoci („Jak se cítíte?“ „Jste v pořádku?“ „Chápu, že máte zlost.“ „Je to naprosto normální, že se tak cítíte.“ „Nemám někomu zavolat?“ „Nemám s vámi chvíli raději zůstat, vidím, že vám není dobře.“).

Bezpečí – oběť má bezprostředně po činu, ale i později velký strach. Pomozte jí obnovit narušený pocit bezpečí. Přemýšlejte, co můžete v konkrétní situaci udělat. Můžete říci „chci, abyste věděl/a, že vám už nic nehrozí“, „domluvím se sousedy, aby se na vás občas podívali“.

Empatie – zkuste se na moment vcítit do „kůže“ oběti, pomůže vám to zvolit nejlepší způsob jednání.

*Otázky pokládejte tak, abyste oběť zbytečně netraumatizovali.
Mluvte stručně a jasně. Vždy se ujistěte, že vám oběť rozuměla. Tváří
v tvář úřednímu vystupování se oběti stydí přiznat, že obsahu sdělení
nerozumí (zejména starší lidé, mladiství a ženy).
Začněte vstřícně: „Chci, abyste rozuměl/a tomu, co budeme dělat.“
„Jestli dovolíte, teď bych chtěl hovořit o tom, co se stalo. Potřebuji
další informace..“*

Dopad trestného činu na oběť závisí na třech faktorech:

1. Previktimní osobnost pachatele (jaký byl člověk před trestným činem).
2. Okolnosti trestného činu (míra násilí, stupeň ponížení, hodnocení vlastního chování, chování jiných osob na místě činu).
3. Reakce okolí (rodiny, přátel, **policistů**, personálu nemocnice, soudních znalců, soudce a dalších).

Práva obětí:

právo na informace, právo na aktivní účast v trestním řízení
právo na náhradu škody, právo na zmocněnce, právo na právní pomoc, právo na ochranu a bezpečí.

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ centrála: 257 317 110 NONSTOP
(pomoc obětem trestných činů)

LINKA DONA: 251 511 313 NONSTOP
(pomoc obětem domácího násilí)

CENTRUM KRIZOVÉ INTERVENCE: 284 016 666 NONSTOP

LINKA DŮVĚRY RIAPS: 222580 697 NONSTOP

SENIOR TELEFON: 222 221 771 NONSTOP

ROSA:
(centrum pro týrané a osamělé ženy) 241432 466,602 246 102

LINKA DŮVĚRY ÚSTÍ NAD LABEM 475 600 789
pro děti, dospívající a dospělé: 732 950 930 NONSTOP